

ROL

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. VII.

Turč. Sv. Martin, 31. Decembra 1876.

Číslo 12.

Hasič.

Obrázok z veľkomestského života.

Od *Milosl. Dumného.*

(Dokončenie.)

VIII.

Čele veľmesto Budapešť bolo pobúrené.

Jedného dňa ráno priniesly štebotné noviny veľmesta úžasnú novinu. Pravda, že v tomto našom čase všeobecného krachu a závratu na ničom sa už diviť nemieme. Mladík jedného z prvých kupcovských domov zmizol bez stopy, dopustiac sa tých najhanobnejších skutkov: falšovania smenôk, krivej prisahy a konečne i okradnutia svojho vlastného otca i budúceho svojho svokra. Na mená oboch, ale i na mnohé iné mená falšoval smenky, dlhy rozličné krivo odpriahal, za čo z krivej prisahy veriteľmi obžalovaný bol. Keď sa

špatný tento chýr rozletel novinami roznesený po meste, dve rodiny, ctené a vážené vo veľmeste, videly sa byť do prachu haňby a potupy hodené, dvaja šlachetného srdca otcovia

v šedinách svojich si zúfali. Mládež lutovala súdruha svojho, zvlášte ti, čo s nim mnohé pekné, hlučné večery zažili; iná hromžila na šuhaja bezo cti a rázu. Mnohé oko krások doplakalo sa pri počutí chýru toho. Snaž z úprimnej lúbsti výlučne? Možno, ale snaž ešte viac z tej príčiny, že bohatý prameň výživy a udržania skvosu zmizol jim so šuhajom, bez stopy zmiznuvším. Lahké krásky takéto a lahký život vôbec býva príčinou hmotného i mravného úpadku. A tak to bolo i pri mladom Stieglitzovi.... Lahký život jeho hodil ho do záhuby a priniesol potupu na šediny otca. A starý pán Seltenreich bol i zlostou, i lútosťou, i haňbou bez seba.

Generál Ignatiev.

Takémuto podlému mladíkovi mal on sveriť svoj jediný poklad, milú dcéru svoju; pre takéhoto závratníka zarmútil on srdce svojej lubej Klárky a vypúdil z domu svojho i Branka,

toho statočného Branka i matku jeho! Keby nebolo bývalo Klárky, tej teraz zase švi orivej a veselej Klárky, asnaď by to ani nebol preniesol, asnaď by si bol zúfal! Ale Klárke spadly zo srdca centovej tiaže kamene; jakoby sa znovu bola zrodila, jakoby jej srdce bolo krydla obdržalo, chcelo vyletieť von z tela, von, ta ďaleko až do tureckej zeme. Len keď sa toho nenávideného človeka zprostila, zbavila na veky! Už jej so Stieglitzom, mravne umretým Stieglitzom nik nebude viacej viazať svet!

Bol to smutno-veselý, trápno-blažený večer, v ktorom si od známej nám pre Stieglitza neshody zase po prvýraz zasadli otec s dcérou, starý pán Seltenreich s Klárkou, k úprimnému rozhovoru. Smutná to bola a traplivá chvíľa pre otca, bo cítil, jak krívdil dcére svojej; veselá a blažená pre Klárku, bo jej srdce ožilo. Klárka nedovolila drahému otcovi, aby spomínal prestalé utrpenia; ani jedným slovom nepokarhala Stieglitza, mlčala hlboko o ňom; no, blahoslavila všemohúceho Boha, že jej otcovský dom od tak závratného nešťastia osvobodil. Medzi otca a dcéru navrátil sa zase ten dobrý pomer, a oni sa spoločne vybrali na čas do Viedne, aby tam zabudli na podľú udalosť Stieglitzovu.

Tu dozvedela sa Klárka že sa mati Brankova operovať má. Videli sme, že pri nej bola prítomná.

A zase nový, smutnej, ale prirodzenejšej povahy chýr pobúrili v krátkom čase veľmesto. Jedon úd vznešenej grófskej rodiny, známy nám gróf Borovský rozlúčil sa na náhlo so svetom. Stalo sa to v panskom kassíne pri kartách. Gróf bol náruživým hráčom v ten večer, v ktorý ho bola smrť tak neočakávaná prekvapila, hral neobyčajne náruživivo. Jakýsi ruský velmož, hovorilo sa, že ruský knieža, bol zavítal do veľmesta. Bol to pán nesmierne bohatý a preto hral vysoko na zlato a srebro. Gróf Borovský bol ho už hodne obohral, kopy toho ligotavého, vábivého kovu ležaly pred nim. Hralo sa divou náruživosťou ďalej. Zrazu, jako to obyčajne pri kartách sa stáva, počala sa kocka obracať a kopy zlata a sriebra chytro myzly zpred grófa. Ruský velmož vyhral všetko. Tu, keď gróf Borovský

poslední peniaz na kocku položil a prehral, stalo sa, že bez seba s vyvalenými očiami zostal sedieť na stoličke, ani viacej z nej nepovstal. Bol mŕtvý. Bolo to strašné divadlo! .

Amanda čítala vo svojom paláci, ktorý nekdy grófovi Stárayovi patrilo, opäť noviny a blízko nej stála Roziena, teraz už viacej jej spoločnica, lež služobná. Noviny jej zas vypadly z ruky a ona klesla na pohovku. Roziena kriesila z mdlôb paniu svoju a keď k sebe prišla, čítala tú osudnú novinu, tú totiž: že Branko Podhradský hasič a Klárka Seltenreich uvádzajú sa v novinách známym svojim jako zasnúbení. Sotva sa na tejto hroznej novine dve tieto Branka lúbiace srdcia nahrozily, tu bol prinesený gróf Borovský, manžel Amandin, mŕtvý z kassína. . .

Palác Amandin pretvoril sa v smútočnú kaplnu. Pohrabní spolok „Concordia“ obliekol zvlášť celý priestranny terem paloty do čierneho, sriadil skvosne-smútočný katafalk, na ktorom bola vyložená ovenčená mŕtvola grófova. Sto veľkých sviec osvecovalo trudné čierne rúcho teremu vókol rakvi i na iných miestach jeho rozostavených. I vechod u brány paloty, kde sa čierno-odiati vrátnik, takže člen mužstva pohrabného spolku „Concordia“ prechádzal, bol čiernymi drapperiami ovinutý, na ktorých sa tak, jako dnu v tereme hárbi rodiny Borovskej nachádzal. U rakvi manželovej sedela čierno-odiata pani jeho, Amanda. Sedela tam nepohnute, blízko nej spoločnica jej, Roziena. Obe podobaly sa neživým, bezcitným sochám z mramoru. Srdce každého, kto dnu vstúpil a tie dve osoby spatril, bolo hlboko dojaté nad nevyslovne veľkým bôlom a žiaľom tých dvoch osôb, i panej i služky. Ale každý sa klamal, kto sa domnieval, že by tie dve smútiace osoby nad tým pred nimi ležiacim mŕtvým boly smútily! Obe maly jeden žiaľ, jednu a tú istú ranu v srdci; oplakávaly však nie mŕtvého — ale plakaly, za živým. Predmet jejich bólu bol s Klárkou zasnúbený Branko. Roziena v dávnom bólu srdca svojho Branka lúbiaceho ponorila sa do lethargického, nevyslovného žiaľu. Stav Amandin ktoby bol v stave opísať, vysloviť? Jej muž mŕtvý leží pred ňou — a táto smutná okolnosť mala

by dať nádej jej budúcu životu, bo bude svobodnou. Ale ten, po kom túžila, zaviazal sa s inou Smrteľne lúbiace jej srdce nelúbil v tom chladnom svete nikto!

Utešená bola jar a tie najkrajšie jej dni trávilí naši starí známi v rozkoši a nevyslovnej radosti srdca na Rákoši. Starý šedivý Ďurko Podhradský bol síce už veľmi zoslabený, klesal očividome, ale preca tešil sa s radujúcimi, a starý p. Seltenreich predtým za mnohé časy vždy taký zachmúrený, tiež vyjasnil čelo a jako by bol omladol medzi mladými zasnúbenkami.

Na šťastných zasnúbenecov usmievalo sa dvojnásobné šťastie v budúcnosti. Pán Seltenreich bol boháčom a Klárka verenica Brankova jedinou jeho dcérou, jedinou dedičkou. Ďurko Podhradský zas vo svojom záвете urobil Branka jediným dedičom. Ale či preto boli tak naradované tie dve od mladosti tak verne, tak vrele sa lúbiace duše? Ani najmieň! Hmotné výhody, ktorých zájmy obyčajne rozhodujú pri novomódnych sňatkoch manželských, tie oni nepoznali, do ohľadu nebrali. Jich láska blažila a to povedomie, že konečne po tolkej neistote, po tolkých prestalých nesnádnosťach a bojoch budú patriť sebe, budú na život i na smrť svojimi. A korunou jich radosti, jich blaha bol lós matky milej Brankovej, ktorá po prinavratení jej umelou rukou lekárskou zbaveného predtým zraku, jako znovu ožilá, znovu zrodená tešila sa s dietskami milými novému životu. Spolu s ňou blúdili zasnúbení, milé to jej dietky po lúčinách Rákoša i po parku jeho, a keď si ona každý lúčny kvietok, každý štiepok parku so zvláštnou obľubou prezerala, jakoby ho nikdy prv nebola videla, tu sa i oni neznali nasýtiť obdivovaním jeho a tak si bláhali vzájomne sta v ráji.

Všetky milé miesta ponavštevovali naši zasnúbení, ktoré jich vo veku detinstva blažily. I ten starý verný pes, čo v detinstve sa jich pridíval, chodil zase s nimi. I na ňom bolo vídať zub všetko ničiaceho času, ale trebars hlas jeho štekotu bol chriplavý, oči jeho ešte vždy bystro iskrily a nohy jeho rezko po nivách rozsiahlych Rákoša behaly.

Tak cítili sa i naši mladí zasnúbení, jakoby boli do doby predošlej preložený bývalí, všetky upomienky detinstva jich blažily.

Ale medzi tými upomienkami detinstva bola jedna i trapná a desná. Netýkala sa všetkých, len Branka znepokojovala, desila.

Lúbezny mesiačik rozlieval magické svetlo svoje rozsiahlym polom Rákoša, sriebriľ halúzky stromov a usmieval sa srdciam spokojným, blaženým; ale spolu dlhočizné tieny a tóny stromov, domov i všeliakých predmetov po zemi metajúc strašil a desným citom naplňoval srdcia nespokojné, vinou obťažené. Pri mesiačka lesku vzdychal, slzil a modlil sa Branko náš pod jednou lipou parku Rákošského. Hlboká a špejná rana páčila ho na srdci, rana to viny mladosti ešte nezahojená, nezacelená. Pod touto lipou bol on zakopal Ďurkovi strýkovi odcudzené peniaze, zpod tej lipy ony skapaly a ten hriech mladosti svojej nedal mu prez celý život pokoja. Teraz, keď strýko celý svoj majetok jemu závetne porúča, ešte viacej ho rana tá páčila: či je on hoden toho, ktorý v detinstve tak neslušne, tak podle sa bol choval oproti tomuto dobrotivému svojmu strýkovi? Bôh dvojnásobnú mieru šťastia a blaha dal mu kroz Klárku i matku . . . a preca tak sa zdalo, jakoby všetko toto šťastie nebolo v stave odvážiť bývalo tú veľikú farchu viny jeho predošlej.

Jak mnohý oheň škodlivý svojou spôsobnosťou bol on už uhasil, jak mnohý život ľudský z plameňov ratoval, — a páliacu ranu srdca svojho naskrze uhasiť a svoju vlastnú dušu z ťažkých myšlienok obviňujúcu osvobodiť v stave nebol. Boly tieto myšlienky ťažkou chmárou jasné slnko životného blaha jeho zastieňujúce a otáčajúce. Srdce jeho len tou jedinou mišlienkou sa uspokojíť vedelo, že v budúcnosti dobre činiť bude chudobe, ústavom, a týmto činom zahojí, zacelie ranu svoju. I Klárka mu v tom, veril, prekážať nebude.

Celá rodinka bola blažene na Rákoši spolu shromaždená. I Podhradskovci boli už na odpočinku, hostinec postúpili inému a remeslo zoslabený Ďurko tiež zanechal, žil si na pokoji v jednom oddieli villy Seltenreichovej, štítiač sa pokojné dni staroby tráviť

v hluku velmestskom, ostal bytom tu v Božej prírode, v ktorej mu väčší diel života jeho liet tak spokojne, blažene pri požehnannej práci bol uplynul. Seltenreich tiež zamýšľal väčším dielom tu pri poctivých týchto priateľoch svojich sa zdržiavať, postúpiť mienc skvostný dom svoj v Budíne milému mladému párikovi svojmu. Pokojná a blažená zábava jejich bola vyrušená príchodom cudzích ľudí z mesta. Oni sa tak dobre cítili o samote od hluku jeho vzdialení, ale svet jako sa zdalo, keď oni zabudli naň, nechcel na nich zapomenúť a nedal jim pokoja. Príchodzími boli dve osoby: elegantný pán, lekár, a jedna šumná ale veľmi bladá a smutná deva. Dobre poznala spoločnosť naše obe osoby, obzvlášťne ale devu všetci radostne vítali. Bola to i nám z tejto povesti dobre známa Roziena. Lekár bez obalu pristúpil k veci. Započal rozprávkou i tak z novín známou, o smrti privčasnej grófa Borovského a končil, že pani jeho, pozostalá vdova Amanda, od smrti manžela svojho nezapomenutelného ustavične klesala a vädla, tak že dnes blízka je ku hrobu. Práve včera urobila závet, kde i on bol prítomným a všetko svoje ímania, ponač sa s rodinou svojou nesnášala, poručila svojmu vysvoboditeľovi z plameňov, ratovníkovi svojho života — Brankovi. Že si ho žiada ešte raz v živote vidieť, a ponač je žiadosť umierajúcich svätá, on lekár že snažne prosí menom umierajúcej, aby bez odkladu s nimi do mesta šiel a žiadosť túto vyplnil.

Spoločnosť i s Brankom za dlho sa nevedeli spamätať divom nad tým, čo boli počuli. Branka nik nezdržiaval, a on prv lež sa domáci spamätali s príchodzími odišiel.

Na damaskových poduškách leží pekná hlava Amandy, na hodbavnej posteli, — ach úmrtnej posteli — leží ten kvet zlomený, tá ruža uvädla.

Branko sťa socha kamenná stojí zdesený pri nej. Ona vzfáhuje vyzíablu ruku po ňom a šepotá priduseným hlasom.

„Osvoboditeľ môj! Život si mi zachoval, a preca ho pre teba položiť musím!“ . . .

Branko zkamenel. Vedel zdesený, kolko tu bilo. Nie smrť manželova, ale jeho zasnú-

benie na smrť zarmútilo Amandu. Zúfal si. Tu hľa mrak zase na slnku jasnom jeho blaha a šťastia! Tešil jako vedel Amandu. Tá nedúfala, ale odporúčala mu a na srdce kládla Rozienu. Prosila ho, aby sa sklonil k nej. Šeptala mu:

„Buď šťastný!“

Jej siné pery dotkly sa perní jeho života plných a v tom okamžení jej duša z tela uletela

IX.

Ivan Stieglitz neušiel rukám spravodlnosti. Mienil sa so summou, ktorú bol otcovi a z čiastky i nádejnému svokrovi odcudzil, do Amerika vystahovať; ale polícia, trebars ju jako hania za našich časov, v Newyorku ho zhabala a on bol zpät do Pešti privedený a do vyšetrovacej väzby daný. V kriminálnom žalári mal teraz dost času k premyšľovaniu o svojej ľahkomyslnosti a podlosti a k vytriezveniu z opojenosti svojej rozkošnej a rozpustilej.

Tak sedel Ivan v žalári a jeho hlbokozkormútený otec so zbytkom majetku svojho vystahoval sa do cudzozemka, odkiaľ bol sa sem pred rokami pristahoval a ukryl sa so žialom svojim na veky pred škodoradostným, zlým svetom.

Branko Podhradský, ač tak bohatý dedič, tak bohatej budúcej nevesty zasnúbenec, preca nerád odpočíval od remesla svojho hasičského. Jestli kedy zavznela trúbka hasičská, oznamujúca nebezpečenstvo rozvztekleného živla ohňa, tu on bol priam pri tom. Darma ho lúba Klárka prosila, zdržiavala, darma plakávala, že si ublíži, že ju osiroti pred časom, on šiel a nezameškal nikdy dostaviť sa tam, kam ho prisna povinnosť povolania volala.

Jednej noci zavznela nešťastie veštiaca trúbka hasičská zase, a Branko bol prirodzene priam na nohách. Horelo v Šorokšárskej ulici hlavného mesta, tam kde bol i úrad kriminálny i trestných väzňov žaláre sa nachádzaly. Ponač nebezpečenstvo bolo veľiké a väzňovia tiež v ňom, bolo i vojsko žiadano, aby tíže nepoutekali a stráže zostrené. Živel záhubný zmáhal sa náramne.

I zo žalárov zavznievajú hlasy úpenlivé o pomoc; tie nešťastné duše, ktoré boli už alebo mali byť do tmy doživotnej žalárov odsúdené, preca ešte držali sa kŕčovite života v nádeji, že uzrú niekdy ešte svetlo jeho.

Hrozny výjav udal sa pri tejto nebezpečia plnej prípadnosti. Jedon väzeň chcel bezpochyby príležitosť použiť a utiecť. Dostal sa na strechu domu, ale tá sa už plameňom chytat počala. Pomocí nebolo. Alebo musel dolu z výšky trojposchodovej na zem skočiť istej smrti do náručia, alebo zahynutie v plameňoch čakať. Rušiť sa nemohol, utajeno bál sa zotrvať ďalej preto, že zahynie. Nevoly sa vyzradil a počal volať o pomoc. Jedon svedomite okolo ohňa pracujúci hasič poznal ho po hlase a za malú chvíľu spiešil mu ku pomoci. Po povrazovom rebríku dostal ho šťastne dolu na zem. Ratovaný sklopil zrak pred hasičom. Stieglitz, väzeň, sklopil zrak pred hasičom Brankom. Dlhú sa však jedon s druhým zapodievať nemohli, hasiča volala povinnosť ratovať, čo sa dalo ďalej a väzňa — odvieďla stráž na skutku do bezpečnejšieho žaláru. Zahubného živlu obratné hasičstvo s vojskom skoro sa zmocnilo a požiari bol v krátkom čase lokalizovaný. Branko obdržal od mešťanostu hneď druhého dňa úradné vyslovenie vďaka za mohutné a obratné vedenie sboru hasičského a výdatnú pomoc jeho. Ten príbeh väzňa s hasičom rozniesly noviny tiež za horúca po svete. Vo veľmeste znalo každé dieťa osoby väzňa i hasiča.

Po smrti grófkyni Amandy Borovskej šiel Branko jako dedič jej paloty a majetku do tejké k usporiadaniu dedičnej svojej patričnosti a záležitosti. Služobníctvom s dobrou výplatou prepustil do nohy, len dozorec domu zadržal a Rozienku. Posledniu bola Amanda i v závete i jako sme zkusili ústne na srdce položila Brankovi. Ona mienila, aby z jej majetku istú čiastku obdržala a žeby ju Branko vôbec zaopatril.

A Branko si to za popredniu povinnosť pokladal, postarať sa o známú, hodnú Rozienku. V nádhernej palote, v tom bohatom tereme sedel si Branko s Rozienkou, spomí-

najúc nedávne časy, kde ešte jej otec žil a kde sa schodili v Rottenbillerovskej ulici.

„Či sa pamätáte, Rozienka, jaké pekné kytky som od vás dostával, kdežto iní hasičia marne po nich túžili? Za tú dobrotu, ktorou ste ma voždy tak laskave vyznačovali, sa vám musím odmeniť.“

„Veď to bola maličkosť, to nezasluhuje žiadnej odmeny, slovila Roziena a srdce jej divo búchalo.

„Každý dobrý skutok zasluhuje odmeny. Mne vaša úprimná náklonnosť tak dobre padla! Teraz vás, Rozienka moja, ošťastním, pekných pár tisíc dostanete z majetku grófkynho, veď to bola i jej vôľa — a dobre vás potom vydáme.“

„Nikdy!“

„Hahaha!“ zasmial sa Branko, „takú devu som ešte nepoznal, čo by sa vydat neľúbila.“

„Ja sa nikdy nevydám.“

Rozienka prlíla sa i bľadla, Branko sa divil.

„Nuž a jakože vás môžem lepšie opatrit dla žiadosti grófkynej? Čože bude z vás jak sa nevydáte?“

„Ubohá sirota jako dosial,“ slovila Roziena traslavým hlasom a slzavými očima pohliadnuc na Branka, doložila: „ubohá sirota, od celého sveta opustená sirota s mrtvým srdcom . . .“

„S mrtvým srdcom? Jako to mám rozumieť?“

„Nerácte žiadať odo mňa vysvetlenie toho.“

Nastala trapná prestávka. Branko po chvíli zase len žiadal od Rozieny vysvetlenie toho smutného tajomstva.

Roziena dlho mlčala, konečne sa jej utešená postava vztýčila a ústa šeptali:

„Jako zomrela moja veliteľka, tak pôjdem i ja. Čo mi je zo všetkeho? Tak jako ju nič netešilo, moje biedne srdce líbi toho . . . koho ona . . . ľubila.“

Rozina klesla na kreslo, Branko, jako by ho bol štval, vybehol von z paloty.

X.

V čas ráno o siedmej hodine jedného dňa bol sobáš Brankou s Klárkou.

Mladý párík vybral sa priam na cesty. Mnoho hluku narobili vo veľmeste posledných dní udalosti. Pekný novomanželský párík obdivoval každý; taký málo kedy vidat! Mladého zata nazvala celá Pešť podivínom.

Branko od grófký Amandy poručený majetok nezadržal pre seba, ale vyjmúc tú časť, ktorú dostala Rozienska, všetok venoval dobročinným cieľom. Samú palotu daroval na sirotinec pod tou výminkou, aby Roziena svoje doživotné obydlie svobodné v ňom mať mohla. Takéto v našich sebeckých časiech neobyčajné pokračovanie svet chápať nevedel, nemohol. Do verejnosti len toľko prišlo, že Branko nemajúci žiadneho práva k tomu majetku, hovoril, že ho ani nechce podržať, preto že ho dal na dobročinné ciele. No, my vieme viac. Branko uspokojil svoje sve-

domie a napraviť chtiac hriech nám známy svojej mladosti, dal bohatú náhradu za tie odcuzené toliare a srieborniaky, podoprúc chudobu.

Tak zmazal Branko vinu svoju.

* * *

Roziena bývala pri pokoji v sirotinici, baviac sa s obyvateľmi jeho: najväčšia najbiednejšia sirota medzi sirotami. Bývala z počiatku zádumčivá a smutná, ale po časoch prišla k sebe a rozveselila sa. Jej najmilšou zábavou bolo utešené, jakoby otcovi z oka vypadlé, dievčatko Brankovo Klárkino, ktoré pri svätom krste jej meno, meno Roziensky bolo obdržalo. V tomto sa tešila a tomuto žila. Rodičia dieťaťa boli šťastní a ona nie menej s jích malým anjelským dieťaťom!

Poshovej, matička!

Voláš ma do mäkkého lona
Zemička, drahá, sladká mať:
„Blízka ti už doba pokonná,
Poď synku milý, poď už spať!
Srdece ti dňom i nocou vzdychá,
Nehodu sŕha nehoda,
A oko tvoje neusícha
Nad ťažkou krivdou národa!
Vieš, že verní synovia Slávy
Mávajú tu len krátky vek —
Žiaľ jich umorí a udlávi,
Hrob jim vykope vrahov vztek!
Nuž, poď synku, z macochy lona,
V náručí matky odpočívať,
Tu ťa čaká slávy koruna,
Tu si budeš sladko snívať.
Do venca otcov oslávených
Vovije ťa ruka Pána, —
Tu dožiješ časov blažených
I svit slávy, Slávy rána!“

* * *

Čujem hlas tvój, matička drahá,
Cítim sily mi ubývať —

A viem, že náručie tvoja blahá!
Že sladko je v nej spočívať.
No poshovej! — vidím! — čo vidím?
Čo nevideli otcovia!
Čo len v najvyššej ríši vidím
Tušili jich veľduchovia.
Poshovej! — nech moje videnie
Blahé, už skutkom stane sa.
Potom ľahké bude ľúčenie:
Opustiť — i ísť v nebesá!
Potom ovín mi plášť svoj čierny,
Potom priprav posteľ tmavú,
Vďačne položí syn tvój verný
Do nej — k otcom — svoju hlavu.
Bo, to ma hrôzy hrobu zbaví,
To mi osvieti smrti stín,
Že sa mi nad prachom postaví
Šťastný a voľný Slávy syn.
Vekov veky lahnú na máry
Nad mnou zkvitne — i zvädne kvet,
Ale vo večnej slavožiari
Skviet sa bude slovenský svet!

D. Maróthy.

Cestopisné úryvky.

Od *Petruškina*.

(Dokončenie z čísla 11.)

Podme k veci. Vezmime za východište kráľovské Hradčany. Hneď pri chráme sv. Víta stojí studničná koňmá socha Sv. Juraja z liatiny z r. 1373. Počas husitských válok bol kôň značne porúchaný, tak že dla jeho vzorky musel byť r. 1562 nový liaty. Na zadnom lavom lýtku koňa je r. 1757 počas oblahnutia Prahy vstrelená diera. Pod hradom sú pomníky r. 1618 23. mája z rozkazu grófa Thurna zo starej snemovne oblokom vyhodných radcov Martinica a Slavaty. Dolu z Hradčan príde sa Ostruhovou ulicou na Malostranské námestie s chrámom sv. Mikuláša, za ktorým čneje utešený, 32 $\frac{1}{2}$ stopy vysoký pomník Radeckého. Myšlienka, založiť tomuto venčanému hrdinovi dôstojný pomník, vznikla ešte r. 1854 v českom umeleckom družstve, v skutok ale uvedená bola len r. 1858, keď cisár k tomuto cieľu daroval 100 Piemontčanom ukoristených diel, z ktorých sochy v životnej temer velikosti lial Burgschmied v Norimberku, modell k soche Radeckého rezal Em. Max. k ostatným ale Jozef Max. Celý pomník záleží vlastne z troch častok. Na žulovom podklade stojí osem vojakov, representantov to oddielov rakúskej armády: totiž pešiak, ostrostrelec, ulán, husár, serežan, námorník, štyrský dobrovoľník a delostrelec. Na jich plecach spočíva ohromný štít a na tomto v majestátnom postavení stojí s maršallskou hólou v jednej a so zástavou v druhej ruke Radecký.

Karlov most spojuje Malú Stranu so Starým a Novým Mestom. Mohutné toto stavanie začaté bolo r. 1358, dokončené r. 1503, i vyvedené je nákladom Karla IV. zo štvorcového kameňa s dvojnásobným sklepením v 16. oblukoch, má 262° zdlžiny a 5 $\frac{1}{3}$ ° šíriny. Oba konce opatrené sú mocnými väzami, z ktorých pre jej už i krásu i historickú pamätnosť zasluhuje zpočetia zvlášte staromestská, s jej historickými emblemami, krajinskými hárkami a sochami Karla a Václava IV. Nad mostom vídať veliký herb mesta Prahy.

Na galerii väže v železných klietkach vystavené boli na odiv za 10 rokov r. 1621 pred radnicou odpravených českých náčelníkov hlavy. Mostom týmto v divom úteku ubáňali pred bavorským Maximilianom a jeho vallonami na Bielej Hore porazené zbytky radov Friedricha Faleského. Pamätný udalosti tejto relief nachodí sa v chráme sv. Víta na Hradčanoch. Roku 1648 ochránila väža táto Staré a Nové Mesto pred Švédami, ktorí zradou Odovalského zaujmúe Malú Stranu, vodou i mostom do Starého Mesta násilne sa tiskli. Keď r. 1848 počas m držaného všeobecného slovanského kongressu vypuklo v meste 11. júna slaviansko-demokratické povstanie a knieža Windischgrätz za dva dni ostrou palbou na Staré a Nové Mesto strieľal dal, použili väžu túto odvážne bojujúci pražskí študenti za svoju hlavniu barrikádu.

Steny mostu ozdobené sú 28. rozličnej velikosti kameňnými sochami, zvätsa svätých predstavujúcimi, ktoré ale pre nedostatok nápisov zostaly ni neznámymi. Hneď zo začiatku na pravo je predstavenie v očisti trpiacich duší s chronostyčným podpisom: „Liberata a Contagione patrí et ConCLVsa CUM gaLLIs paCe.“ Za nim je skupenina z novšieho času s podpisom: „S. Franciscus Seraphico ob Franciscum Josephum Imperatorem Augustum 1853 divinitus servatum d. d. Franciscus Antonius comes Kolovrat Liebstainský 1855.“ Medzi 6. a 7. oblukom na lavej strane je na malom výklenku mramorová tabulka s krížom, znak to, odkial Sv. Ján Nepomucký z rozkazu kráľa Václava IV. do Vltavy hodený bol, pri ňom ale bronzová socha sv. mučenníka, r. 1683 v Norimberku liata, s podpisom: „Divo Joanni Nepomuceno a. 1383 ex hoc ponte dejecto erexit Mathias L. B. de Wunchwitz a. 1683.“ Na strane staromestskej stoja sochy novšieho veku od Jozefa Maxa: Sv. Jozef, Sv. Žigmond, Sv. Václav; zo starsieho veku: na pravo Sv. tišek, apoštol Indianov, a Sv. Ignác. Konečne

kríž s nasledovným podpisom: „Dreimaliges heylig, heylig, heylig zu Ehren Christo des gekreuzigten aus Straffgeld eines wider das heylige Creutz schmähenden Juden von einem hochlöbl. königl. Tribunal Apellatorium aufgerichtet 1606.“

V oči staromestskej väži stojí 30' vysoký, na pamiatku založenej, r. 1848 svoje 500-ročné jubileum slaviacej university, Hähnelom v Dražďanoch modellirovaný, u Burgschmieda v Norimbergu liaty broncový pomník Karla IV. s nápisom: „Carolo quarto auctori suo literarum universitas.“

Po nábrežnej ulici hore príjde sa na utešený, 205° dlhý a 12° široký, železným zábradlím opatrený, k počte Franca I r. 1840 nákladom českých stavov vyvedený, Francov Quai. V prosriedku stojí Francov pomník. Na 75' vysokej, z pieskovca umele kresanej studničnej násade stojí pod baldachinom broncová, v Mníchove liata koňmá socha rečného cisára od Joz. Maxa. Celá násada má 8 vodojemov, na ktorých do kola stojí 17 sôch, predstavujúcich 16 českých okresov a Prahu, — na vrchu ale vókol samej sochy sú sochy zosobňujúce: umenie, vedu, kumpectvo a priemysel. Utešený pomník tento v jeho celku, v krásnom gothickom slohu, je myšlienkou Kranera.

Na hornom konci Francovho nábrežia spája Ferdinandovu ulicu s Újezdom krížom cez utešený, s kvetojemami a stromami bohaté vysadený, s krásnymi rozličného druhu staviskami posiaty Strelecký ostrov, na ktorý z mosta vedú železným zábradlím opatrené, 29 stupňov vysoké schody, — ohromný, r. 1841 verejnemu obchodu oddaný, 1455' dlhý a 29' široký refazový, alebo Francov most. Stavba jeho stála 3,400.000 zl. Poniže mosta prestiera sa veľkolepe sriatený, kúpelnicami opatrený ostrov Žofinský, toto letnie shromaždište najelegantnejšieho, zábavu hladajúceho obecnstva pražského.

Prejdime teraz koželúhskou ulicou na žitnú a na ohromné, 280° dlhé a 80° široké Karlovo námestie s jeho pamätnou radnicou, odkiaľ Žizka mestských radcov oblokom vyhádzal a uväznených Husítov vysvobodil, a odtiaľ jačmenou ulicou ku bývalým hradbám, —

a zastavme sa na utešenom pravidelnom, 360° dlhom a 32° širokom, zvláste po čas večernieho mohutnými kandelabrami osvetlenia uchvacujúcu perspectivu podávajúcom Václavskom námestí. Tu stojí veľiká socha sv. Jána Nep. a koňmá sv. Václava. Na hradbách, teraz už zrúcaných, medzi oboma — koňskou a novou — tiež už nejestvujúcimi branami stál do nedávna pomník, útrovami grófký Šlik vyvedený, veľký to český lev, s nápisom: „Eriinnerung an die im J. 1848 u. 1849 gefallenen k. k. Krieger aus Böhmen.“ Pomník ten bude do mestského parku prenesený.

Vyplatí sa urobiť maličký výlet na pamätnú Bielu Horu, ktorý asi na polhodiny cesty od Prahy leží. Na pamiatku víťazstva Lígy vystavená bola tu nevelká kapelnica, ku ktorej ešte i dnes tisíce pútnikov sa zháňajú. Výhľad na všetky strany, zvláste ale na stoväzáté mesto je pôžitku plný. Na západnej strane trčí z pomedzi stromoviny veľiká pracháreň. Na konci tohoto stavania stojí kamený pamätník na dobytie Prahy skrze Prušiakov r. 1744.

Spomenutia zasluhuje vysoký stĺp Panny Marie na staromestskom námestí, ktorý Ferdinand III. na pamiatku osvobodenia mesta od Švédov postavil dal, a obrovský viadukt pražsko-dražďanskej železnice. Je to opravdivý div staviteľstva. Priemostina táto, ktorej vyvedenie stálo do 4 millionov, spočíva na 87 pilieroch s 18—80-stopovej dialky oblukov, je 4235' dlhá a premostuje údolie karlínskeho predmestia, i rieku Vltavu. K pohodlnejšiemu obzretiu celého staviva náleží sa opatřit povolením (10 kr.) od železničného strážnika. — —

Pred nastúpením na prestol Jozefa II. mala Praha 177 kostolov, dnes len 67, medzi nimi 55 kath., 9 židovských, 2 protestantské a jeden ruský. Či mám Ti o všetkých rozprávať? Nie! Z čiastky preto, že videl som z nich malú čiastku, a z čiastky, že som veľkým citelom Boileau-ovej výpovede: „Le grand art d'ennuyer c'est de toujours tout dire,“ čo asi tolko znamená: buď miernym v rozprave, ináč staneš sa majstrom nudnosti! Bohatý a veľkolepý kláštor Premonstratov, Strahov s pekným gothického slohu

chrámom, obrazárňou a prírodopisnou sbierkou, je už i pre utešený výhľad na mesto k navštíveniu zvláštneho odporúčania hoden. V kostole nachádza sa hrob sv. Norberta, a Pappenheina, cisárskeho to pri Lützenu padnutého vodcu. V obrazárni zpomenuť zasluhuje Dürerov 1506 v Benátkach shotovený obraz Marie s dieťaťom a korunujúcimi ju anjelmi. Tu nachodí sa i knihovňu Tycho de Brahe-ova s rukopismi a veľkou podobizňou Žižkovou.

Priam odtiaľto prejdúc cez Pohorelcové námestie príjde sa na Lorettanské námestie. Na ľavej ruke stojí ohromná vojanská kasáreň, stvorená z bývalého ohromného palácu grófa Černína, naproti ale kláštor Kapucínov, s pamätnou, na podobu svetochýrnej Lorettanskej Santa Casa, stavanej káplice, ktorú zpomínam pre jej bohatú pokladnicu, a hrajúci stroj vážových hodín. Utešene vyníma sa v tejto zvonovej hre, ktorá toho času na žiadosť jedného vysokopostaveného cirkevného hodnostára pustená bola, zvlášte Cherubíniho ária: „Ecce panis Angelorum.“ Bohatstvo pokladov tejto káplice je ohromné. V jej sbierke nachodí sa ornáty tých najkrajších, najdrahocenejších rukových prác, zväčša obeť vysokopostavených osôb. Rozličnej podoby monstancie nosia na sebe znak umeleckého výtvoru ľudského rozumu i ruky temer každého polstoletia; zvlášte jedna lúčová, zo XVI. stololetia; zvlášte jedna lúčová, zo XVI. stololetia, na ktorej, dla udania predstaveného kláštora, nachodí sa 6666 kusov drahokamov rozličným spôsobom a podobou v zlate obalených, je to opravdivé víťazstvo patričného umelectva. Sú tu kalichy, pateny, ciborie a jiné oltárne veci od XII—XVII. stololetia z rozličného kovu v najrozmanitejších podobách. Len škoda, že sa na to človek z blízka dôkladnejšie prízrieť nemôže; čo je príčinou, že chybujú o nich i zovrubnejšie opisy.

Kráľovská dvornia káplica je jednoduché, vkusné, vo vnútri drahými čalúnni pokryté stavanie s vchodom z kráľovského bytu.

Pred veľkým, pekným, čistobielym kráľovským hradom, stojí chýrny, r. 1344 založený, teraz v obnovení stojáci, v sredolodi 116' vysoký, metropolitánsky chrám Sv. Víta,

z jehožto, (pred úžasným. roku 1541 túto stranu i s domom zachvátivším požiarom 506', teraz len) 314' vysokej väže je pohľad na mesto i okolie imposantný. Priam pri vchode v sredolodi nachodí sa nákladom Rudolfa II. r. 1589 od A. Colina z mramoru a alabastru kresané kráľovské mausoleum, s ležiacimi na vrchu v životnej veľkosti reliefami Ferdinanda I., jeho manželky Anny a Maximiliana II., pod ktorým spočívajú kosti Karla IV., Václava IV., Ladislava Pohrobka, Jura Poděbrada, Ferdinanda I., Maximiliana II., Rudolfa II., jejich manželiek a veľvojvodkyne Marie Amalie, ovdovelé vojvodkyne z Parmy, ktorých podobizne nachádzajú sa po stranách náhrobníka s podpisom roku zomretia v podobe medaillonov. Hned oproti tomuto na pravo je kaplica Sv. Václava, vykladaná českými drahokami rozmanitej barvy a veľkosti, s jeho sargophagom a pri ňom položenou jeho košelou a helmou. Na vrchu sargophagu stojí veľký, sochu podoby Václava predstavujúci, P. Wischerom v Norimbergu r. 1532 liaty svietnik. Na chrbáte oltáru zapravený, Cranachom r. 1543 zhotovený obraz, predstavuje Václavovo vlastným bratom v Starej Boleslavi zavraždenie. Křčovite drží nešťastny mosadzový obrúčku dvier, ktorá až po dnes jako zvláštna reliquia vo dverách káplice je vpravená, keď jeho brat Boleslav r. 936, dvíha naňho svoju kainskú ruku. Železné za oltárom dvere vedú do nedostupnej pokladnice, kde majú byť uložené i krajinské insignie. Proti oltáru, na pravej ruke na stene je pamätná freskomalba tvárnosti Spasiteľovej tak vystrojená, že odkiaľkoľvek sa na ňu hľadí, má upretú zrenicu na hladiaceho. Steny pokryté sú živými freskami pražskej školy, menovite Tomáša z Mutiny a Theodora z Prahy. Na pravom pilieri stojí pomník Lobkovica, na prvom ale v sredolodi grófa Šlika. V nasledovnej káplici nachodí sa hrob Martinica, Oktavia Spinula Genuena a obraz Madonny z Cimabue. Kráľovské oratorium z kameňa rezané je ozaj dielo majstrovské, dokonále. Na pilieri od hlavniého oltára v pravo vznáša sa od 4 anjelov v životnej veľkosti nešená rakev Sv. Jána Nepomuckého. Všetko je

z rýdzeho sriebra, ktorého váha udáva sa na 33 centy.

Za oltárom stoja staré hroby Premyslovcov Otokára I., II. a iných. V nasledovnej utešenej, ale kus prítmavej káplíci za oltárom je hrob Sv. Víta so sochou novšieho veku a skupenina zahrádzaenie sv. Ludmily predstavujúca, rezaná Em. Maxom; pri tejto i v nej vídať pekné veľké drevorezby; pozdvíženie Kríža, útek Fridricha Falckého a jeho vojska z Prahy, na ktorom zvlášte dobre a umelecky vyrazený je strašný zmatok utekajúcich cez Karlov most po osúdnej belohorskej bitke. Krom bežne zpomenuť veľí, nachodia sa tu ešte mnohé iné pamätné: krásne staré stenomalby a novovkladané obloky zo živou novovekou sklomalbou rozličných Svätých, zvätsa dary z Rímu.

Na veľkom námestí Starého Mesta vypína sa husitský chrám Týnský z roku 1407. Juraj Podebrad, ktorý v tomto chráme za českého kráľa venčaný bol, dal roku 1458—1460 medzi väzami na štít postaviť veľikánsky zlatý kalich a podeň svoju sochu s pozdvíhnutým v ruke mečom. Po belohorskej bitke boly tieto znaky husitizmu zrútené a zlámané, na jích ale mieste postavená je socha Panny Marie. I tu nachodia sa mnohé pomníky českej historickej slávy, medzi inými i pomník z červeného mramoru Tycho de Brahe-ov, ktorého hrob nachodí sa na novom židovskom cintoríne. Pri ňom stojí krásna káplica s veľkými mramorovými sochami sv. Cyrilla a Methoda, i veľký kovový relief, predstavujúci Krst a Večeru Pána prvých slavianskych kresťanov. Oboje je skvostný dar cisára Ferdinanda Dobrotivého, práca ale Em. Maxa z r. 1846.

Všetky chrámy, alebo aspon prevažná väčšina, sú stavané v slohu gothicom, vyjmúc chrám Sv. Jura, v krásnom style byzantinskom a niektoré menšie v rímskom, s rokokovým vystrojením.

Pri Karlovom moste, medzi ulicami Veľkou Karlovou a Platněrskou, stojí ohromné a veľkolepé stavisko, lepšie veľký ostrov súvisiacich, veľkých stavísk s dvoma kostolami, dvoma káplícami, štyrmi väzami, hviezdárňou a tromi bránami. Je to „Collegium Clemen-

tinum,“ v ktorom nachodí sa gymnasium, arcibiskupský seminár, auditoria theol. a phil. fakulty (juridické a medicínske sú v univerzitnom stavíni v tak zvanom „Carolinum“ v železnej ulici oproti divadlu), umelecká akademia a vyše 135.000 sväzkov čítajúca universitná knihovň, ktorej bohatosť staroklassickej spisby a starých pamiatok, zvlášte slavianskych národov, je neoceniteľná. Každý oddiel vied nachodí sa v osobitnej veľkej dvorane; v sriedku ale vo veľkej, mramorom vykladanej, freskami z dejín českých ozdobenej svetlici nachodia sa zemepisné nástroje, ohromné zemegule s prírodnými reliefobrazami každého podnebia i kraja.

V Novom Meste, v ulici kolovratskej, v paláci niekdajších Nosticovcov, nachádza sa chlúba i klenot národa českého, totiž grófom Kolovratom r. 1818 založené „České národné museum.“ Prístup je voľný od 9—12. hodiny. V prvej izbe je uložená, vyše 4500 kusov čítajúca sbierka drabocenných rukopisov, medzi nimi rukopisy Husa, Žižky, Prokopov, i pamätný Hankov „Králdvorský.“ Za touto v lavo nasleduje bohatosť sbierky nerastov, zkamenelín z rozličných sveta krajov, najviac ale z hôr českých, medzi ktorými nachodí sa viac považných meteorolithov. V pravo umiestené sú ethnografické, peňažné, geologicke, geognostické a botanicke sbierky od grófa Gašpara Sternberga. Vo vyššom poschodí zastúpená je zoologia, rezbárstvo v dreve a kosti, s ethnografickými prímerkami. Na pravo sú bohaté sbierky starožitností, medzi ktorými zvláštnej pozornosti zasluhujú: vojanská zbraň i broň, cepy z válek husitských, Gustav Adolfov meč, a onen osudný paloš, ktorým pred staromestskou radnicou odpravení boli zpomínaní českí pohlavári, múmie a prázdna rakev z katakombí egypských, a pri nej ešte neporušená hlava, štít, drótové košele, pitné náradie, starobylé okrasy, prastaré obrazy, malby a iné.

Viac menej z verejných budovísk oddá sa navštíviť: v hrade stary korunovačný terem, snemovňa s jednoduchým dubovým náradím, pamätná, že vyhádzaním odtialto králdvských radcov, tu zažnutá bola iskra Europu spustošivšieho plameňa tridsatročnej války; na

boku chatrný kabinet značníka a štátneho pokladníka so starým dubovým stolikom a dubovou truhlicou.

Kráľovský hrad stojí neďaleko, založený od Karla IV. na spôsob parížskeho Louvre a dokonany Mariou Tereziou, kde pre prítomnosť blah. pam. Ferdinanda cisára, krom obednice a niektorých málo významných dvorán byty neboly dostupné.

je utešený výhľad na krásny „jelení příkop“ a belveder, z oblokov ale na král. hradniú zahradu.

Palác Valdštýnov stojí tu neďaleko s freskami trojanských vojen a greckolatinkej mythologie, s jeho a jeho manželky veľikou podobizňou z r. 1629, a s vypchatým koňom, z ktorého u Lützenú trafený padol. Zahradnicie múry a veľiký v zahrade ptáčnik je nápodobnenie stalagmatov.

Srbianka.

V Šternbergskom veľikom paláci umiestená je česká obrazáreň v 7 dvoranách, najviac sú to práce významných českých umelcov starej pražskej školy, a niektoré utešené prímerky od Rubensa, Tiziana, Van Dycka, Caracciho, Holbeina a Rembrandta.

Belvederská villa, kde Rudolf často s Tycho de Brahe-om konával astronomické i astrologické študia, má po stenách 13 veľikých freskových obrazov, vyvedených pod správou Rubena z dejín českých. Z balkónu

Velkolepé nové české divadlo, ešte len v stavaní, bude chlúbou národa českého a jednou z najkrajších okras mesta. Terajšie je malé, ale dost prakticky stavané, pohľad na javisko zo všetkých strán voľný. Malba dekorácie krásna, živá. Predstavovali spevohru: „Prodaná nevěsta.“ Můžem Ťa ubezpečit, že dobrú hudbu môže človek počuť iba v Prahe.

Lokal slavianskej jako i meštianskej besedy je nádherný, no, jak vše tolko navšte-

vovateľov má jako za čas môjho krátkeho tam po dvaráz pobytia tak je pri malý. V prvom pobavit sa, je opravdivým požitkom pre srdce citu slavianského. Potešil by si sa bol na tom svobodnom vymieňaní velikých slavianských ideí. Je to shromaždište najprednejších českých kapacít. Podoba tu videného slavného Palackého nevypadne mi nikdy z pamäti.

Milý a príjemný rečer ztrávil som v českom akademickom čítacom spolku, kde poznal som, že české študentstvo je hodné otcov svojich. Idea, ktorá viaže ho nerozbornou reťazou v jednu bratskú svornosť, je národné

vyššie poňaté povedomie. Tu nadobudol som presvedčenia, že narod, čo také pokolenie chová, musí mať svoju historickú slávu.

Po trojdňovom zabavení sa odniesol som opravdive sladkú rozpomienku na utešené, v svojom spôsobe inými nedostihnuté hlavné mesto kráľovstva českého a jeho povábné okolie.

Český národ je vedou a umením veliký; minulosť jeho slavná, prítomnosť veľkolepá; každý jeho syn s pýchou povedať môže: Ja som Čech! Bodaj by to čo skôr i u nás tak bolo!!

V silvestrovej noci.

Od *Garczyńskiego*.

Pominul rok s tisíc bied úderami
Od priateľov vzdialený som — biedna sirota!
Túžby, vzdychy rozkošou sú môjho života,
A keď plačem — slzy sú len svedkami.

Počoval som tlkot hodín zronený z väzí,
Zdalo sa mi, že budúce lósy mi zvoní;
Chcem sa žehnať — jich vítať — lutny vy-
viesť tóny —

Miesto spevu modlitba cez perny mi beží.
Modlil som sa sta dieťa, — lež či Bôh na-
slúcha?

Len sa všetci modlime — modlitbou sa blíža
Ludia k sebe i k Bohu, — treba bolo kríža!
Ale po mukách — svetlo rozvinie sa ducha!

Petraškin.

FEUILLETON.

Černohorskí pobratimovia.

Poveš z černohorského života.

I.

Pred kostolom shromaždil sa ľud. Zatlčelo šepotanie, nepočut cvendzauie nápisných ozdôb, ktoré nosia statní hórni obyvatelia, zatichtly žartovné piesne, ktoré tak veľmi tešia mladistvú myseľ, už je všade ticho.

Staručký kňaz končí posvätné obrady.

S pokorne zklonenými hlavami stoja pred oltárom dvaja mládenci, švarní jako jaro, vyrastení jako jedle.

Keď len na nich pozreš, po jich postave, po junáckom líci, po plameňných bleskoch, ktoré z bystrých očí šlahajú, poznáš hneď,

že sú to statní orlovia toho rodu, ktorý stráži nad dedictvom, ktoré Dušan ¹⁾ zanechal Srbku, nad svobodienkou, — ktorá jich chráni od poškvrných rúk, kým nepovstane nový Dušan, nová sláva srbská, — poznáš, tuším, že sú to Černohorci.

¹⁾ Cár Dušan, ktorý od r. 1335—1356 vladáril, patrí medzi najznamenitejších srbských panovníkov. Za jeho panovania nachádzal sa na vrcholci svojej moci a slávy. Dušan podmanil si temer celý polostrov balkánsky i bol cárom srbským, bulharským a gréckym.

Staručký kňaz oznamuje shromaždenému národu, že Ognen a Vasoje, ti dvaja mládenci, od útlej mladosti čo rodní bratia sa milujú, že všetko šťastie i nešťastie spolu prežili, že nikdy nezpreneveril sa druh druhovi, a že teraz, po toľkých dôkazoch pravého priateľstva, utúžiť chcjú ten sväzok, že tuto pred tvárou Božou chcjú sa pobratiť.

Radosné výkriky ozvaly sa sred národa, lebo tito mládenci boli jeho miláčkovia.

Priatelia poklali pred šedivého starca, vytasili svoju lesklú zbraň, ktorú jim kňaz požehnal, aby posvätenou zbraňou budúce chránili svobodu vlasti. Vyneseno bolo sväté evanjelium, na ktoré prisahali priatelia, že pobratím pobratima brániť bude až do poslednej kvapky krvi svojej, že nič od seba jich neodlúči, žiadne násilie jich nerozdvojí.

I zastkvel sa v kňazovej ruke kalich s Božím telom.

„Tvoja duša i mojou je dušou, tvoje telo i mojím je telom,“ riekol Ognen, keď požil pokrm nebeský.

„Tvoja duša i mojou je dušou, tvoje telo i mojím je telom,“ riekol Vasoje.

A pobratimovia objali sa a pobožkali. Skončený bol posvätný obrad.

Pobratimovia prevádzali pred chrámom tanec, srbské kolo, šediví bohatieri posadali si do chládku, posilňovali sa červeným vínom a pozerali na bujarú mládež, jako sa zabáva, počúvali bohatierske piesne, ktoré sa ozývali pri smutných zvukoch javorových husiel, ktoré kolo sprevádzaly

II.

Noc je.

Husté mráky rozvávaly sa po nebi a jasné blesky osvetľujú chvíľami turecký tábor bašu skaderského Almaza.

Almaz vybral sa so svojim vojskom, aby zničil Karadag¹⁾, aby vyhubil poslednieho Černohorca, by nekazil slávu prorokovej zbrane. No, zklamal sa pyšný Turek. Udatní obyvatelia Čiernej Hory postavili sa mu zmužile na odpor, i ustúpil nazpät. No, vrátiť

¹⁾ Karadag menujú Turci Čiernu Horu.

sa preca nechcel, kým sa nevypomstil aspoň na jednom nepriateľovi, ktorý mu najhlbšiu ranu zasadil, kým sa nevypomstil na Ognenovi, ktorý mu sám so svojimi Čekličanmi¹⁾ polovicu jeho strašného vojska zničil.

Keď vojsko spalo, trápily Almaza pekelné muky. Jako keď hromy rachotia, keď na poli búrka zúri a zdá sa, že vniutornosti zeme sa trasú, tak búria myšlienky v útrobach Almazových.

Oj, či asnaď Almaz baša, perla celého divanu²⁾ cisárskeho, pred ktorého menom trasú sa toľké národy — sláva a ozdoba sultánovho vojska, či asnaď on bude zahaubený hrstskou Černohorcov? Či mu asnaď jedno džaurské³⁾ decko zničí polovicu vybraného vojska?

„Pomsta!“ vyšlahla jako blesk urazená hrdosť Almazova. A britký meč zableskol sa v ruke jeho.

„Zavolajte mi Arslana!“ zkríkol na prestrašených sluhov.

Arslan chvel sa, keď uzrel svojho pána, lebo nikdy nevidel ho tak strašného, nikdy nepočul také hrozné zvuky, nikdy nevidel také oči, ktoré žiarily jako pekelný plameň.

„Arslane, počuj môj rozkaz. Pred svitaním pôjdeme nazpät na Karadag. Nebude pokoja, kým nepotečie čierna krev syna diablovho Ognena, kým ňou nezahasím svoju pomstu!“

Sluha poklonil sa pokorne až k zemi a mlčky položil ruku na srdce a na čelo, čím dosvedčoval, že ochotne vyplní vôľu pánovu. I prosil, aby mu dovolil prehovoríť niekoľko slov.

„Načo vydávať do nebezpečenstva pozostalé vojsko? Možno ho i úskokom dostať.“

Almaz pozrel naňho tázave.

„Spolahni sa na mňa, pane, a ty poberaj sa do Skadru. Jestli nebude Ognen

¹⁾ Čekličania sú jedon z najudatnejších kmenov černohorských.

²⁾ Divanom menuje sa ministerská rada sultánova. Prvé miesto v nej zaujíma veľký vezír.

³⁾ Džaur, džaur = pes; tak menujú Turci kreštanov.

behom dvoch dní v tvojich rukách, nie som viac Arslanom, ale džaurom.“

Po odchode Arslanovom utíšil sa baša, i lahol si na mäkkú pohovhu, aby si odpočinul a potešil sa vo sne, pozerajúc na muky, ktorými zničí džaurské štea.

III.

Ognen a Vasoje žili v jednom dome.

Raz okolo polnoci zdalo sa pobratimom, že sa jim jakási tarcha, jako ohromná skala, valí na prsia. Hruď dmula sa jim vyššie a vyššie, dýchali ťažšie a ťažšie. Prebudili sa a vyskočili. A hľa! zo všetkých strán obklopení sú dýmom. Kde tu uzreli i plameň. Pobratimovia strpili. V prízemnej izbe počuť bolo jakýsi hluk.

„Dó zbroja, brat môj, zradení sme!“ vykrikoval Vasoje.

V okamžení zahučal výstrel, i uzreli pobratimovia zástup Turkov. Priatelia pochytili zbraň a rútili sa na nepriateľov. Ale keď sa poberali tým kúrom, zdalo sa jim, že jich dým zadusí, a Vasoje, ktorý nemohol už dýchať, skočil chytro napred, aby sa dostal na čerstvé povetrie; len ešte skok a bol by na svobode, no potočil sa a padol.

Opäť zahučal výstrel a Arslanov hlas ozval sa.

„Allah il Allah, džaur je zajatý!“

Silné ruky pochytily Vasoja, a keď sa namáhal, aby vstal, zaviazali mu oči i ústa a odvliekli ho.

Celý dom bol v ohni. Na hluk a strelbu pribehli Čekličania a v zmatku nik nevedel, čo sa robí. Turci zmizli, jakoby sa boli prepadli. Černohorci nazdali sa, že väčšina Turkov je pobitá i neprenasledovali jich, ale hasili oheň.

Na východe zažiarila sa obloha červenými zorami, predchodcami to zlatého slnka; oheň bol zahasnený i nastalo ticho.

No s prvými zlatými lúčami slnečnými preletela ľadová strela srdcom Ognenovým. Kde je pobratim? Asnaď zahynul? Snaď tak chytro ztratil priateľa, ktorého tak veľmi miloval?!

„Oj Vasoju, môj drahý brat po Bohu, čiś ešte živý?“

Nemé je spálenisko. Trasúc sa prevracal chvejúcou sa rukou mrtvých Turkov, prezeral jich — no ani tu niet pobratima . . .

„On zajatý, oj beda mi, zajatý, a ja ešte žijem!“

I zdalo sa, že pukne jeho junácke srdce od veľkého bólu. Nikdy nezavlhlo slzou jeho cko, a teraz — zaplakal.

„Božia pravda, plačem jako decko. namiesto abych išiel a vyrval ho z nepriateľských rúk; alebo jestli už zahynul, abych zaplatil na jeho mohyle junácke kadidlo: prach a olovo!“

V okamžení bol zase bojovníkom. Prehodiac na ramená lesklú pušku, zvolal čo hrdlo stačilo:

„Hoj, kde ste Černohorci, pomstíme junácko plemä, pomstíme bohatierskeho sokola a môjho milého pobratima!“

A čata junáckych Černohorcov prenasledovala Turkov. Ognen išiel vysvobodit druhu svojho.

IV.

Tichú hladinu jazera Skaderského ¹⁾ prerýva člnok ku hradu, ktorý sa v dialke belie jako náhrobok nejakého obra. Okrem špliechania vesiel a šumenia vln, ktoré veselo ihrajú sa okolo čluku, jakoby sa pýtaly starého priateľa, koho jim teraz priväza, — nebolo nič počuť. V čluku stojí vysoký muž i meravo upiera zraky svoje na ihrajúce sa vlny. V svetle jasného mesiaca odráza sa biely vyšívany turban a zvlášte zlatá hviezda v polmesiaci, ktorý sa na turbane stkveje. Na bohate okrášlenom plášti černej sa krev. Lavú ruku obviazanú má bielym ručníkom a pravú oprnú o zbraň; stojí zamyslený. Chvilkami obracia sa a zasiela blesky zo svojich očí na mládence, ktorý za nim poviazaný sedí a oči svoje k nemu obrátiť nechce.

Muž ten so skvostným turbanom je Arslan.

¹⁾ Skaderské jazero rozlieva sa pri meste Skadru v tureckej Albanii pri južných černohorských hranicach.

Trápne myšlienky rojily sa mu v hlave. Slub svoj nezplnil a vracia sa živý do pazúrov toho krvolačného dravca, Almaza, u ktorého niet milosti, ktorý neprijíma výhovorku. Oj, čierny osude! že v tom zmatku nepoznal Ognena, ale zajal jeho pobratima! No tešil a spoliehal sa na svoju zručnosť, ktorá ho tak často zo škripca osvobodila.

Celkom iné myšlienky zabávajú Vasoja, ktorý za Arslanom poviazaný sedí. Nehľadá na Arslana, nepozera na zlopovestný hrad, do ktorého vezú ho; on oprel zrak svoj na nebo. Tam hľadel na trblietajúce sa hviezdíčky, hovoril so zlatými oblakami, ktoré sa lesknú na ďalekom obzore, hovoril jim, že sú poslednou jeho nádejou, a z nich utvorila sa mu podoba pobratimova. Nežialil, že taký mladý zomrie, že sa nevyplní túžba jeho, zahynúť totižto v junáckom boji za vlasť s ostatnými bratmi svojimi, ale žiaľ mu bolo, že ho nepriatelia ako slabú ženu umoria...

Hoj, či nemá sily, aby jim tú radosť pokazil?!

Priveslovali k hradu. Hrdý stál junák černo-horský pred lutým Almazom, ktorý zahorel besom jako živý oheň. Vasoje pozeral naňho jako na nadutého červa, počúval besné jeho slová. Zrazu premenil sa baša. Na miesto zúrivosti nastúpila úskočnosť. Počal sľubovať Vasojovi, že mu dá statkov, čo srdce ráci, že ho urobí prvým svojim dôstojníkom, že každú jeho žiadosť vyplní, jestli zradí Ognena a vydá ho jeho moci. Vasoje nepočúval ho, ale myslel na svojho pobratima a na družinu; srdce jeho plesalo radosťou, keď si spomnel, jako ho statný brat pomstí.

Pokojná myseľ Černo-horcova znovu rozvzteklila Almaza. Ohnivý blesky sršaly strašne z jeho tygrových očí a už už chcel rozsekať džaurské štenu, keď mu Arslan voľačo pošopkal.

Pekelný úsmev objavil sa na jeho tvári, i rozkázal strážnikom, aby Černo-horca do väzenia odviekli.

V.

Ukrutné boly muky, ktoré pretrpel Vasoje a ktorými ohavný Turek donútiť ho chcel, aby zradil svojho pobratima a vydal

ho úskokom do rúk katov; no sputnaný lev srbský zaškrípal len niekoľkokrát zubami a jako strašná bura na nebi, tak zúrili hnev v junáckych jeho prsach — hnev a ošklivosť pred zradou.

Noc je. Do väzenia padajú malým okienkom lúče plného mesiaca a osvetľujú hrde lica Vasojeve, ktorý ťažkými okovami sputnaný leží na studenej zemi a myšlienkami svojimi zaletuje do krásnej minulosti, aby umenšil mieru trpkého nešťastia.

Jak stkvajú sa mu pred očami tie Božské upomienky! Pod vôňou lipou sedí matka a pozerá, jako sa hrá malý jedináčok; ľaká sa, keď jeho slabá nôžka zklzne a radostne pritúli ho na materinskú hruď, keď umdnený k nej prichádza, aby si na jej lone odpočinul. Pohráva si s perlami, ktoré ozdobia hrdlo matkino, i počúva tie bájočné vlastenecké poviedky, ktoré až do chladného hrobu v srdci každého Srba sa prechovávajú. Počúva, čo robil Dušan a iní slavní pradedovia, ale najviac zabúcha mladé srdce, keď počuje meno hrdinského Obiliča, i prosí matku, aby mu opäť rozprávala. No, keď mu matka vykladať začala o junáckych skutkoch jeho otca, ktorý padol v bitke za vlasť, tu zahorelo detské lice a Vasoje objal matku i vybozkával ju, i sľuboval, že i on bude junákom, že krvave pomstí otca, že i on slavno zahyne.

Ach, jaký krásny, jaký podivný bol to čas!

Odrástlo to slabé dieťa, no odrástlo samo, nemajúc žiadneho pokrevného. Všade milovali Vasoja a ctili jeho junáctvo a šlachetnosť. Bôh dal mu pobratima, statočného černo-horského sokola, ktorý bol hoden jeho priateľstva, ktorého on miloval jako samého seba, jako svoju vieru.

Ťažké biedy navalily sa na týchto smrteľníkov na začiatku jich mladého života, no netrvaly dlho; tarcha jich rozplynula sa v sladkom mori priateľstva. Či ste pocítili tie radosť, tie slasti, ktoré opísať nemožno, jaké ale pocítuje junácke srdce na bojišti? Či ste počuli nekdy tie hromové zvuky, ktoré znejú jakoby bojovaly hromy s tým večným ohňom, ktorý zatriasa oborom sveta?

Mocné vojsko turecké uderilo na srbskú krajinku. Pozri, jako hrnú sa ti jej junácki

synkovia, aby bránili, čo po otcoch zdedili. Držte sa! volal národ. Pobratime! Hľa, už kynie nám vífázstvo! . . .

Volne oddychujú si prsia Vasojeve, oklamané bájočným leskom minulosti, chcely letieť napred, napred do boja; ale okovy, ktoré svieraly silné údy, upomnely väzňa na terajší stav. — Tu, počuj! zaškriepely železné dvere, ktoré viedly do väzenia. Vasoje nazdával sa, že jeho mučiteľia opäť trýznit ho prichádzajú, i nechcel ani hlavu pozdvihnúť.

V tmavom väzení rozvídnelo sa, jakoby do neho bolo zostúpilo jasné slnko, a oči väzňove, ktoré navykly na ustavičnú tmú, boly oslnené. Dlho neopovážil sa Vasoje pozdvihnúť hlavu; konečne pozrel na podivnú jasnosť a — zachvel sa jako list na vetre.

Pred nim stála Turkyňa jako kvapka rosy, krásna jako zora. Na nej trblietalo sa zlato, hodbáv a baršon svetlom pochodne, ktorú v ruke držala, no žiara jej líc prevyšovala žiaru každého lesku. Vasojevo srdce zatriaslo sa už často, no nikdy nezatriaslo sa tak jako teraz. Zahorely líca jeho, no nikdy tak, jako keď vladyka za junáctvo bol ho pochválil, menujúc ho najlepším bojovníkom; — inakšie, inakšie zahorely teraz.

Chcel hovoriť, nemohol. Mlčky pozeral len na tie čierne oči, ktoré nemohly horúci ten pohľad snieť, i zklpily sa k zemi.

Krásna Turkyňa je jedinou dcérou Almazovou, ktorý nešetří ani posvätnosť svojho haremu, aby došiel cieľa, jako si umienil. Myslel, že padne železná stálosť Vasojeva pred najkrajšou Turkyňou skadarského pašalíku; no oklamal sa.

Keď Vasoje z týchto krásnych úst počul, že mu baša i svoju jedinú dcéru čo náhradu dať chce, jestli zradí mu svojho pobratima, zachvel sa.

„Veľké dary sľubuje mi Almaz baša, ale marne. Či bys ty, najlepšia deva, srdečne objaf mohla človeka, ktorý zradil priateľa, ktorého miloval jako sám seba, jako tvoje čierne oči?“

Dve lesklé slze, dve najkrajšie perly zableskly sa v očiach švarnej Ďulie.

Jej krásna duša obdivovala šlachetné srdce junáckeho Vasoja.

„S Bohom, šlachetný junáku! Zomreš mučenníckou smrťou, ale i ja zomrem, lebo fa nechcem prežiť; umreť chcem jako ty. Útechou bude mi povedomie, že vyvolila som si muža lásky, v ktorom bije najšlachetnejšie srdce.“

Vasoje nemal slov. Prsia dmuly sa mu mocne, jakoby rozpuknúť sa chcely, čelo jeho horelo, jakoby zhoreť chcelo.

I pritiskla deva na horúce jeho čelo prvé a poslednie svoje polúbenie a Vasoje zabudol na strašnú smrť, ktorá ho očakávala, bol šťastlivý jako v ráji.

Podivná Ďulija odišla. Zavrely sa dvere väzenia, ale polúbenie — to ohnivé polúbenie, ktoré mu horelo na čele, bolo Vasojevi hviezdou v čiernej tme.

VI.

Pri vysokých skadarských domoch, na krvavých mestských hradbách, ktoré sa potápajú vo vlnách zelenavého jazera, jakoby zmyť chcely mnohú krev, ktorou sú postriekané, zarazené vidieť železné koly, na ktoré sverepý Almaz vešáva svojich zajatých, ale tak, že nezomrú, kým ryby nesožerú jim polovicu tela, vo vode potopenú.

Svitá.

Strašný hluk a nepokoj nastal v skadarskom meste. Všade počuf bolo, že obesený bude hlavatý Černohorec Vasoje, ktorého ani prosby, ani hrozby pohnúť nemohly, aby zradil Ognena. Skoro všetci mešťania vystúpili na pevné loďky, aby videli, jako sa trápi junácky mládenec; no medzi všetkými vynikala loďka, ktorá doviezla Almaza; celá okrášlená bola zelenými zástavkami.

Privesloval člnok, ktorý viezol väzňa a pri divokom krikú dorazil ku hrozným kolom.

Vasoje nepočul strašné hulákanie, nevidel to množstvo zvieracích obličajov, ktoré ho nasledovaly svojim vlčím pohľadom, nevšimal si ničoho. Myslel len na svoju vlasť. V myšlienkach bol na svojich strmých brdách, videl postavu milého pobratima. Kto sa nazdával, že sa tak chytro na večnosť rozlúčia?

„S Bohom, šlachetná duša, s Bohom!“
Nastal čas.

Už pochytily ho kati a pozdvihli.

mreš
lebo
o ty.
som
ejšie

a mu
jeho

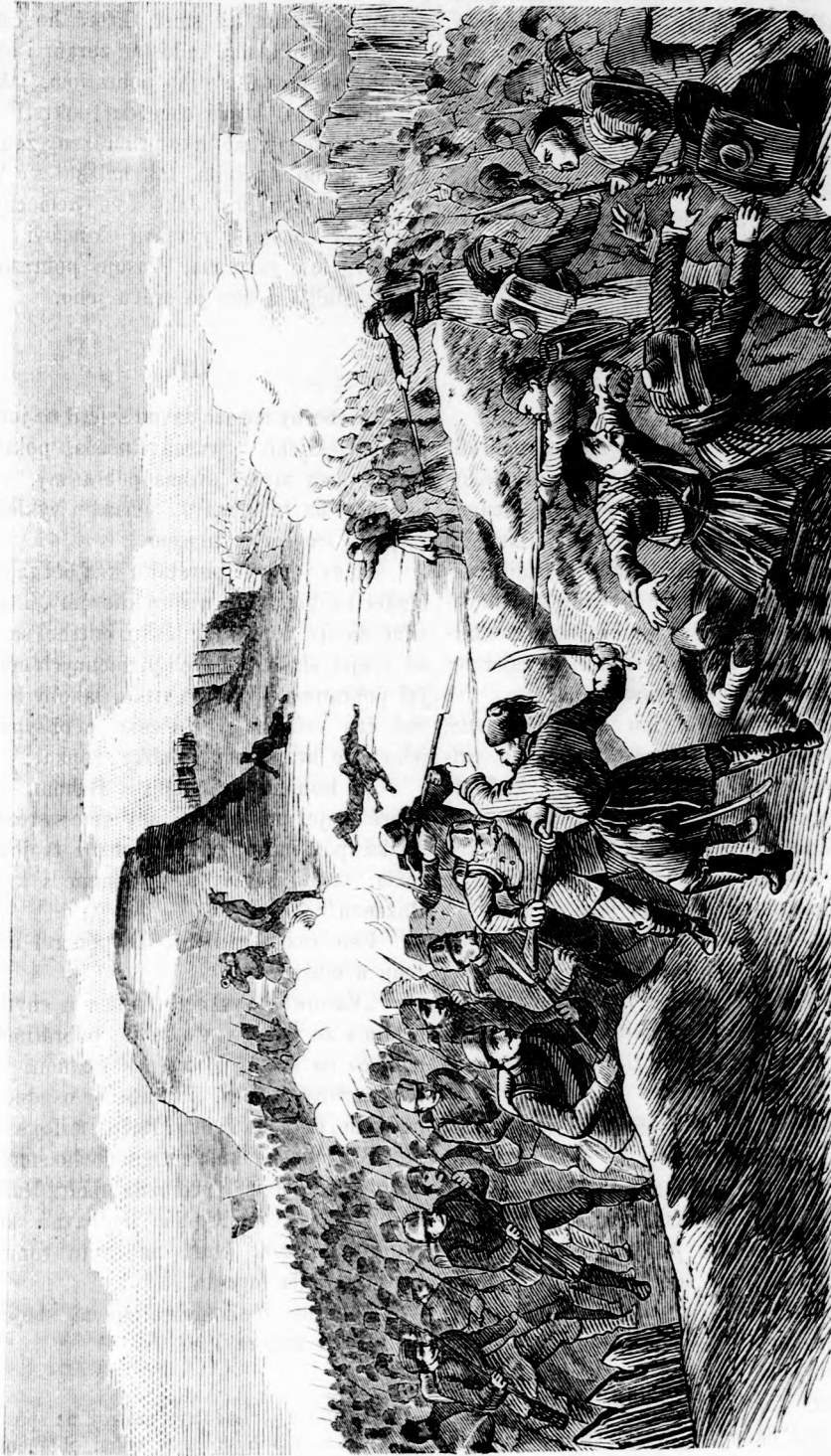
čelo
asoje
vala,

lvere
enie,
vriez-

, na
a po-
skoby
strie-
ktoré
, ale
jim

adar-
esený
no ani
y zra-
stúpili
pi ju-
nikala
išlená

zia a
olom.
e, ne-
ktoré
o, ne-
vlasť.
rdách,
a na-
lúčia?
nom!"

Bitka pri Zajčare.

Nekoľko pušiek zahrnelo a zrazu padli kati i baša. Zableskly sa lesklé handžary, zahrnely plameňné pušky, turecké loďky rozletely sa a z poloprázdneho mesta počut bolo vravu a krik:

„Džauri sú tu, džauri!“

Vasoje zbadal, že sa putá jeho uvoľnily, ktoré ho väznily, a osvobodený lev pochytil od pobitých katov zbraň a vrhol sa na svojich vrahov. Hustá hmla dýmu zahalila hrad a jazero, že nič nebolo vidno: tak strašný bol boj!

VII.

Keď prišli do hôr, objali sa pobratimovia. Jich radosť bola veľká, srdce preplnené rozkošou. Vasoje rozprával o svojej biede a utrpeniach, ktoré pretrpel od toho času, čo sa s pobratimom rozlúčil; ale o Ďuliji nechcel mu rozprávať. Načo by marne obnovoval hlbokú svoju ranu? Po čas boja skadarského hľadal ju všade, no nikde ju najst nemohol. Dostala svojmu slovu.

I Ognen opisoval mu svoje nešťastie, ktoré ho prenasledovalo a ktoré bolo príčinou, že ho drier nevysvobodil; keď ale začal rozprávať, jak vo Skadre zajal devu bašovu, ktorú s bojovníkmi napred vypravil do Čeklice, dlho a obsérne opisoval, jaká je krásna, jaká milá, a najmä jaká je útla.

Celou cestou nehovoril Ognen s pobratimom o ničom inom, jedine o tej švarnej deve. Ognen nemohol vynachváliť tie jej krásne oči, ktorými ešte krásnejšia duša žiarila, tie nežné líčka, tie zlatisté čarokrásne vlasy.

Vasojou hlavou prelietla zrazu desná myšlienka. Či nenie Ďulija tá deva? Ale nie, to nemôže byť. I odháňal od seba Vasoje tú myšlienku a počúval Ognena, ale čím ďalej tento opisoval, tým prudkejšie tíklo srdce Vasojovi, tým viac sfahovala sa jeho hrud.

Prišli do Čeklice. Odprevádzaní radosnými výkrikami i požeňovaním Čekličanov, prišli pobratimovia pred svoj dómok. Doveďení zajatí Turci vrhli sa do prachu na zem pred svojimi pánmi, a medzi týmito zajatými uzrel Vasoje i svoju drahú Ďuliju. Sretnutia

sa to bolo horším než všetky muky, ktoré pretrpel, horším než smrť, ktorá ho čakala.

Ognen odkladal radosne zbraň, i obrátil sa, aby sa opýtal svojho pobratima, jako sa mu deva líbi, ktorú chce dať pokrstiť a za manželku pojať; no jako primrazený zamkol. Jako dákeho strašidla, tak nalakal sa Vasojových bládych líc. Jako keď nemocný na smrteľnej posteli vyznáva kňazovi svoje hriechy, tak rozprával Vasoje pobratimovi, kto je Ďulija a čím je srdcu jeho.

VIII.

Srieborný mesiac dávno svietil na junácke plemä Čeklické. Švarná Ružena, pokrstená Ďulija, sedí medzi dvoma pobratimy, veselá je i hrá na tamburu¹⁾, perlami vykladanú, i spieva čarovným hlasom.

Blády Vasoje povstal a keď bol za chvíľu hľadel na bielosťné niadra dievčiny, ktoré sa silne dmuly, ospevujúc lásku, odtrhol sa zrazu od svojej slasti, od tých plameňných očí, objal pobratima, objal ho vrelo, jakoby bol prišiel čas večného rozlúčenia, a obsypávajúc jeho čelo bratskými polúbky, šopkal:

„S Bohom, brat mój, s Bohom, jediné dobré moje, prišiel čas, aby sme sa rozlúčili. Ťažká povinnosť vytrhuje ma z tvojho náručia. Ostaň zdravý a žij šťastne s krásnou Ruženou!“

Ešte raz obrátil sa, aby pozrel na Ruženu a odišiel.

„Vasoju!“ vyskočil Ognen a chytil pobratima za ruku. „Čo je to, pobratime? Či je nečo na svete, čo by nás rozlúčilo, čo by nás rozviesť mohlo? Padnite vy osudné putá pestrého, divného kvieťa! Bože, smiluj sa!...“

Skazonosná kula z Ognenovho smrtonosného dževedanu²⁾ prerazila niadra Ruženine a červená krev zbrodila hodbavnú košeľu. Najkrajsia ruža, ktorá na svete tomto vykvitla, uvädla, opadla . . .

Pokorne žnali pobratimovia svoje kalpaky pred umierajúcou.

¹⁾ Tambura je hudobný nástroj na spôsob bubníka, u Juhoslovanov veľmi obľúbený.

²⁾ Dževedan = puška.

„Odpusť, krásna deva, odpusť! Tvoja šlachetná duša vie, jak veľiká bola príčina, ktorá vysalila jasný plameň tvojich očí, ktorá poliala krvou najútlejšie niadra. Vieš, jaká láska medzi mnou a Vasojom, vieš, že sme ta oba milovali jako sami seba . . .“

„Odpúšťam vám, odpúšťam, priatelia! Dieky ti, junácky Ognen, žes zakončil život, ktorý zničiť chcel najsvätejší sväzok. Ach, treba bolo, abych sama tak bola urobila, ale

ženská ruka — ruka slabá. S Bohom, krásny vzore priateľstva!“

Dvoje ohnivé polúbenia na malinové bladnúce perny devine.

* * *

Ešte doznievajú poslednie zvuky smutného vypravovania po strmých skalách. A či jest takej sily, ktorá by donútila ľudskú ruku, aby pozdvihla smrtnú zbraň na biele líčka, na čierne oči, na rajskú hrud, na zlaté vlasy?!

Generál Ignatiev.

(Vyobrazenie na str. 321.)

Skoro za päťsto rokov znášali bratia naši na balkánskom polostrove krvavé jarmo tureckých barbarov. I zdalo sa, že bohatersky kráľovič Marko zatnúc paloš svoj do tvrdej žuly, na večnosť zaspal i so svojim verným tátošom Šaracom nekde v tmavej úžlabine nebotyčného Balkánu a že genius národa slovanského oplakal jich, — až tu zrazu zahrmel podivný hlas Markov ozvenou diel, že celý Balkán sa zatriasol: „až posial a nie ďalej!“ Nastal boj, boj posvätný, za križ svätý, za slovanský život, za zlatú slobodu, za ľudské práva, za dôstojnosť človečenstva. Celý vzdelený svet pozerat začal na bojujúce Juhoslovanstvo s nadšenou sympatiou. Slovanstvo jasalo: na Juhu začalo sa brieždiť. A zo všetkých strán Slovanstva plynula pomoc južným nešťastným bratom, bojujúcim s asijskými hordami. Najvýdatnejšiu podporu poskytlo mohutné Rusko. Ačkoľvek v slovanskom Rusku západoeuropejská strana, ktorej program je čiro sebecký, špecificky ruský a krátkozraký, nad slovanskou posial vífázila, nastal pri vzniku povstania herecegovinskobosenského čulý ruch jak vo všetkých vrstvách ruskej spoločnosti, tak i v diplomatických kruhoch, a prvý štátnik ruský, kancelár Gorčakov, ktorý posial obratne kolísal sa medzi oboma stranami, nútený je pridať sa rozhodne k strane slovanskej. Vodcom strany slovanskej je veľvyslanec ruský v Carihrade, generál Ignatiev.

Ignatiev narodil sa r. 1832 z rodiny malošlachtickej, ktorej v Rusku je, dla prí-

slovia, jako piesku v mori. Jeho otec bol za cisára Mikuláša generálnym guvernárom. Keď vypukla krymská vojna, bol mladý Ignatiev stotníkom pri štábe, pridelený k vojsku, ktoré hájilo pobrežie čudského zálivu. Po zakončení krymskej vojny poverený bol posolstvom do srednej Asie. Rusko vystúpilo vtedy jako smierčí sudca medzi Kyrgysami a Turkomanmi. Ignatiev vyhotovil po ceste úplný plán územia, ktorým cestoval. Nákras tento bol veľmi prospešným pre Rusko, keď r. 1873 tiahlo sa proti Chýve. Tu vyjednával Ignatiev pri zvláštnych okolnostach o uzavrenie obchodnej smluvy. Chyvský emir povolal ho k sebe o 11. hodine v noci. Ignatiev, odprevádzaný tromi dôstojníkami, vedený bol k nemu podzemnými chodbami, v ktorých stáli vojaci s nožami a pochodňami v rukách. Strašná scéna bola ešte strašlivejšou následkom srdce prerývajúceho kriku, ktorý sa ozýval z paláca. Konečne prišlo ruské poslaustvo do siene vladára. Opona sa vyzdvihla, Ignatiev uzrel na vysokom tróne emira, obklúčeného štýrmi nešťastníkmi, ktorí za živa na koly napichnutí boli. Emir hovoril k tlumočníkovi: „Riekní poslancovi ruskému, prv lež začneme vyjednávat, že takýto bude trest, ktorý zastihne zradcu a vierolomca.“ Ignatiev odpovedal chladnokrevne, že žiadon trest nenie pre zradcu dost veľkým. Smluva sa uzavrela. Z Chývy išiel Ignatiev do Bucharska, a všade podával dôkazy svojho skvelého diplomatického a vojanského nadania. Vymenovaný za generála pridelený bol Ignatiev družine

guvernéra východnej Sibirie. Keď Rusi zkusili amurské územie, vypukla vojna medzi spojencami anglicko-francúzskymi a Čínou. Spojenci obsadili už hlavne mesto čínske, Peking. Rusko chcelo príhodnú dobu túto využiť a ponuklo sa za posredníka. Ignatiev vyvolený bol za mimoriadneho vyslanca do Číny, a jeho zručnosti podarilo sa, že jednoduchým temer ľahom pera pripadlo Rusku 22 prístavov v Asii a celé amurské územie. Genialný tento diplomatický skutok vzbudil veľký obdiv a úžas po celom Rusku. Ignatiev stál zrazu v popredí ruských diplomatov a jeho hviezda po dnešný deň neobladla.

Keď sa vrátil Ignatiev z Číny, menovaný bol riaditeľom sredoasijských gubernií a roku 1865 vyvolený je pre najobťažnejšie miesto diplomatické — za vyslanca v Carihrade.

I počal teraz na Bospore so všetkou usilovnosťou a s vynaložením všetkých skvelých darov svojho veľkého ducha pracovať v prospech Slovanov, stenajúcich pod jarmom tureckým. Po jeho príchode do Carihradu obmedzovala sa tam ruská politika viac menej len na pozorovanie. Vplyv Anglie bol veľký. Hneď po príchode Ignatieva premenilo sa to skoro okamžite. Kresťania poznali z nektorých skutkov uprimnú snahu nového veľvyslanca, i počali dúfať, že sa los jich zlepší. Zakročenie Ignatieva v rozopre grécko-bulharskej prijaté bolo z oboch strán s uprimnou radosťou. V živej pamäti je tiež, jak rázne zaujímal sa Kandiotov pri povstaní na ostrove Krete. Jako opravdivý diplomat snažil sa získať osobnú obľúbenosť na sultánovom dvore, čo sa mu i v najväčšej miere podarilo. Sultán Abdul Azis vyjadril sa niekoľkokrát, že najmilejším spoločníkom jeho je Ignatiev, ktorý znajúc dokonale tureckú reč, často celé

hodiny sultána anekdotami zabával. Za vlády Mahmuda bašu hovorilo sa verejne, že Ignatiev vládne Carihradom. A Ignatiev pri tom všetkom zachoval pokojnú rozvahu, o ktorú ho nič pripraviť nemohlo, a nezpúšťal nikdy zo zreteľa cieľ, ku ktorému pracoval. Žiadne spiknutie sa neprajníkov jeho, žiadna udalosť nenašla ho nepripraveného; no, obyčajne pomáhal sám pripravovať udalosti. Pochopiteľno je, že nie voždy mohol vykonať, čo za dobré uznal, lebo závisí v rozhodných veciach na politike petrohradskej. No v Rusku je jediný o Ignatievu úsudok, žeby východnia otázka už o mnoho bližšie k svojmu rozriešeniu bola, keby sa bolo pokračovalo dľa jeho náhľadov. Posledným rozhodným činom Ignatieva bolo podanie ruského ultimátuma tureckej vláde dňa 31. októbra 1876.

Teraz účinkuje Ignatiev v Carihrade na pôde veľmi nebezpečnej, sopečnej. Jeho bezbranné postavenie prosred fanatisovanej tureckej luzy nenie veľmi príjemné; no, on sa toho nelaká. Jako sa zkončí jeho terajšie diplomatické pôsobenie, nedá sa predvídať. Budúcnosť odhalí jeho taktickú činnosť v záujme Juhoslovanstva. To je jasné, že Ignatieva čaká ešte skvelejšia budúcnosť diplomatická: na neho čaká následníctvo staričkého Gorčakova. A niet ani medzi všetkými tými skvele nadanými diplomatami a štátnikami ruskými, jakých by si každý štát z celej duše prijal, ani jediného, ktorý by bol zkušenejším, osvedčenejším a povolanejším pre úrad kanclerský, lež Ignatiev. Jasná stane sa Ignatiev nástupcom Gorčakovým, zvíťazí úplne slovanská myšlienka v Rusku a Ignatiev stane sa Cavourom celému Slovanstvu, otázka slovanská bude rozriešená, a 86-millionový kmen slovanský začne vospolne pracovať na poli duševného pokroku!

Srbianka.

(Vyobrazenie na strane 331).

K obrázku nášmu nemusíme mnoho dodávať. Naša srbská pasáčka je figura vzatá z ľudu srbského, a tak všeobecná, že ju vídať možno v kniežatstve srbskom, na Čiernej

Hore, v Bosne, Hercegovine a v Starom Srbsku. Mladá, útla deva srbská vyšla na polianku so stádom oviec, ktoré verný a strážny Belko doprevádza. Je jarný deň. Strom odieva svoje

nové rúcho, stráne sa zelenajú, potôčok žblnkotá, v krovine peje slávičok. Jak krásna to chvílka! Máj, vôňa, spev, krása! A toto vlieva slovanskej pasáčke vždy poesiu do útleho srdiečka. Jej piesenka ozýva sa zelenými nivami i skalnatými stráňami vysočizných vrchov. A tie jej piesne vyslovujú jej radosti, žiale, túžby a nádeje, ospevujú nejedon bohatiersky skutok junáka srbského, ktorý snaď náhodou jej milencom. Jak blažená to chvílka! Zatichol posledný dozvuk jej piesne. V pracovitej rúčke obracia sa zručne vreteno a tenké vlákno len tak tečie z deviných útlých prstov, kým zadumená hľadí k zemi a myslí na svojich drahých. A jak sluší jej ten pestrý národný kroj! A kroj srbský u ženských je veru veľmi úhľadný, pri všetkej príjemnej pestrosti anticky jednoduchý, anticky plastický. Pri Belehrade nosia devy vlasy od lavej k pravej strane rozdelené; vrkoče kvetinami a peniazmi prepletené visia od ucha nazad; vlasy nad celom sa pristrujú a v krúžky zatáčajú,

ktoré čelo okolo jeden druhého objímajú. Nekde nosia devy malú červenú čiapočku, okolo ktorej sa vrkoče od zadu ovinujú. Odev ženský je ostatne veľmi jednoduchý. Najdôležitejšou jeho časťou je košela z domáceho plátna, až na členky siahajúca, na rozporku prsnom, na náramkoch a na rukávoch bohatě strakatou vlnou vyšívaná. Doma a v poli nosia sa na nej obyčajne na predku, často i na zadku, strakaté zásterky, pás a niekedy krátky, na predku otvorený driečik. Vrchní odev, ktorý sa doma zriedka kde nosí, záleží v bielom súkenom kabáte bez rukávov, ktorý je na predku otvorený a strakatými prúžkami, ružami a inak ozdobený. Na nobách nosia pestrobarevné punčochy a krpčoky, či opanky. Deva srbská miluje rozličné lesklé skvosy, jako perle, dukáty, ktoré si v širokých radoch okolo krku a na prsia zavesuje, náramky z kovu alebo z perál, zaušnice a prstienky.

Výjavy z bojov pri Zajčare.

(Vyobrazenie na strane 337.)

Spojená armáda východnia a juhovýchodnia, pod vodcami Miložkom Lešjaninom a Černaševom, počítavala 84.600 mužov pechoty, 3500 jazdcov, nepočítujúc k tomu bulharských dobrovoľníkov, ktorých bolo tiež niekoľko tisíc, konečne 240 kusov diel s prislúchajúcim mužstvom. Na počiatku bojov stála naproti tejto spojenej armáde srbskej veľká presila turecká, a to viac než 55.000 mužov počítujúca väčšina. Vodcovia srbskí išli do boja s najlepšou vôľou a s dostatočnou statočnosťou a vedením válečným. Od Kňaževca a hraníc bulharských postupuje cesta z údolia moravského k širokej, ale úzlabinami prervanej roviny, ktorá má na oboch stranách refaz vysocín, na ktorých šesť silných štvorhranných redút s ťažkými delami vystavené bolo; medzi redutami byly priekopy na ochranu pechoty. Reduty zriadené byly solídne a každá usporiadaná bola na desať diel. Hradby tieto maly síce uzavierat

údolie moravské, no silnejšiu oporu poskytoval opevnený tábor na výšinách pri Alexinaci. Bolo tam dvanásť redút, ktoré opatrené byly delami štyriadvadsať- a dvanásťfuntovými. Aby tieto hradby nepriateľ na kňaževackej ceste obísť nemohol, o to mala sa postarať hrdinská a zručná obrana hradieb a zrubov na Timoku, pri Kňaževci a Zajčare.

Lešjanin mal ťažké polozenie na Timoku, lebo mohol byť voždy od silnej pevnosti Vidína napadnutý. Najdôležitejšie postavenie zaujíma tu mesto Zajčar, či Zajčear, ktoré malo pred vojnou asi 4000 obyvateľov. Leží ono v údolí medzi Veľkým Timokom a Čiernym Timokom, či Čiernou Rjekou, ktorá prichádza zo západu i vlieva sa pri samom meste do Veľk. Timoku. Nad mestom stojí vrch Kraljevica so srbskými hradbami, ktoré už počas srbského povstania za Čierneho Jura a za hajduka Veljka dobré služby konaly. Tri cesty vedú zo Zajčaru, jedna na

juh priesmykom Vratarnicou do Kňaževca, druhá na sever do Negotina a tretia na západ cez hory do Čuprije. Od cesty kňaževacskej neďaleko za mestom odštiepuje sa cesta na východ k tureckej pevnosti Vidinu. Z tohoto vidno, jak veľmi dôležitý úkol má Zajčar vo vojne.

Srbské veliteľstvo malo veľkú príčinu, by energicky hájilo timockú čiaru. Lešjanin znepokojoval zdarne Turkov, keď Čerňajev vrhol do Bulharska, chcúc zaujať Sredec; keby to nebol urobil, boli by Turci od Vidinu a Nišu tiahli za Čerňajevom i zamedzili mu zpiatočnú cestu do Srbska. Keby Čerňajev viac v Bulharsku vykonať bol mohol, nebol by sa tábor turecký pri Vidine tak osilnil, že nebezpečne ohrozoval armádu na Timoku.

Keď započala vojna, mal Lešjanin 13 brojov pechoty, päť eskadron jazdy a 24 delá, v celku teda 14.000 mužov; k tomu pridružilo sa 10.000 mužov zemskej obrany. Hlavní stán Lešjaninov nachádzal sa pri Bielej Rjeki. Naproti nemu stál Osman baša, ktorý chytro k sebe stiahal posádky ostatných pevností podunajských, tak že mal 25.000 mužov vojska. Keby bola srbská správa úlohu Lešjaninovu úplne pochopila, bola by sbor jeho hneď aspoň na 30.000 mužov osilnila. Operácia Čerňajevova mohla byť tým krytá, keby sa bolo podarilo zamedziť ofensívu Osmanovi bašovi. Dňa 2. júla 1876 podujala armáda timocká veľké rekognoskovanie, ktoré ale malo ten žiadúcný výsledok, že obrátilo na seba pozornosť Osmana, lebo už druhého dňa objavil sa Osman s 20.000 pri Izvore, kde

strhla sa veľká bitka. Dňa 4. júla osilnil Lešjanin svoje postavenie pri Zajčare, lebo zvedel, že Turci hlavne k tomuto mestu smerujú. A skutočne dňa 5. júla urobil Osman útok na sbor Lešjaninov. Turecké strely zapálili Veľký Izvor; no Turci, ačkoľvek mal presilu, nemohli nič proti Lešjaninovi vykonať. Lešjanin zbadal, že Turci snažia sa ofensívne preniknúť cez Timok k Čupriji a Deligradu, i pričínal sa, aby tento postup zamedzil, čo sa mu i podarilo.

Náš obrázok predstavuje divý útek Turkov na opevnený tábor Lešjaninov, dňa 4. júla podniknutý. Bojovano bolo kruto. Štyrkrát hnalo turecké vojsko útokom na Zajčar, a toľkokrát bolo s veľkými ztrátami zahnané. Po krátkom delostreleckom boji prešli Turci po lodňom moste cez Timok a prenikli až do predmestia, kde boli privítaní výdatnou strelbou z ručníc, ktorá jich prinútila k neporiadnemu úteku. Srbi prenasledovali jich až k rieke. Na druhý deň prešli Srbi riekou, ktorej turecký breh bol bránený niekoľkými vatrenami a štyrmi brojmi pechoty. Delostrelectvo turecké ustúpilo. Srbské víťazné vojsko vystrelilo náboj i vrhlo sa na Turkov s holým bodákom, a dosiahnuť jich, bilo sa muž s mužom. Strašná chvíľa! Večer najdení sú mnohí Turci i Srbi poškrtení. Inôz pracoval. Turecké vojsko ztratilo svoje postavenie a muselo ustúpiť k Adlii, kde sa opevnilo. Tretí i štvrtý deň vypadol zase v prospech Srbov. Boly to čestné dni jak pre sbor Lešjaninov, tak i pre celé srbské vojsko, ktoré dokázalo svoju udatnosť nad presilou sverepých Asiatov!

Drobnosti.

Čínske príslovie. Najhlúpejší človek vie, čo je bohatstvo; ale najväčší mudrc nevie, čo je chudoba. — Kto je najväčším lhárom? — kto najviac sám hovorí o sebe. — Koňský ohlavec nehodí sa oslovi. — Baránok trebas zahalený kožou týgrovou, preca vlka sa bojí. — Kto na týgrovi sedí, sotva z neho zlezie. — Po tisícoch a millionoch protivenství a ťažkostí, i najmenšia pravda, jak bola, zostáva

neporušená. — Lepšie je na pravej ceste pokulhávať, lež po nepravnej ceste jazdiť trebas i na najkrajšom koni.

Čítania služievajú nám obyčajne za posmech; a preca môžeme sa od nich všeličo naučiť. Kníhtlačiarstvo znali už medzi rokom 890—925 po Kristu s písmenami nepohnutelnými; ale už okolo r. 1041—1048, teda 400 rokov pred Kutnohorským, robil istý kováč

rozvržitelné písmeny z pálenej hlíny. — Číňania platievajú lekárovi, kým sú zdraví, istý mierny poplatok; keď ale Číňan onezdravie, prestane lekárovi platiť, a ten sa všemožne usiluje, aby jeho pacient opäť čo najskôr vyzdravel, aby zase mal dôchodok.

Časopisectvo v Japonsku. Belgický legačný tajomník Albert d'Anethan podáva v „Imprimerie Belge“ zpravu o japonském časopisectvu. Dľa zprávy jeho vychodí tam asi 50 časopisov najrozličnejšieho obsahu a odboru (v samotnom meste Tokio vychodí jich 20). Listy tie nemajú dlhšieho veku ako päť rokov. Pred časom tým vychodily tu malé, nepatrné listky, avšak v lehotách veľmi nepravidelných. Najdôležitejšie dennie časopisy sú: „Nichinichi Shimbun,“ „Hochi Shimbun,“ „Choya Shimbun,“ „Akebono Shimbun,“ a „Nisshin nisshin ehi Shimbun.“ Roční jich predplatok obnáša 6—8 rios (12—16 zl.), náklad prvého časopisu 9500, druhého 3000, tretieho 3500, štvrtého 2000 a piateho 4500. List nazvaný „Jomeouri Shimbun,“ najviacej medzi ženskými rozšírený, má 12.000 náklad a roční jeho predplatok obnáša 4 zl. — Papier jako i stroje k tlači sú pôvodu evropského. Iba tu i tu používa sa známeho papiera japonského. Formáty časopisov sú rozličné, obsah jich však nepatrný pre ohromnosť písma japonského. Prvá strana venovaná je z väčšej čiastky vládnym vyhláseniam, ostatnia pak cenám tovaru, oznamom atď. Vláda neberie z časopisov žiadnej dane, iba dva povinnovate výtisky musia byť dodány, a síce prvý ministrom vnútra, druhý guvernérovi mesta Tokio. Rozširovanie časopisov deje sa s úžasnou rýchlosťou: tak bolo expe-

dováno v r. 1874 o 440 pct. viacej listov ako v r. 1873. Ku koncu svojej zprávy pripomína d'Anethan, že tento veľký rozvoj časopisov nezostane bez pôsobenia na ústrojí a rozvoj japonskej ríše.

Kníhtlačiareň v Cetyni. Vladyka Petor II. r. 1834 zriadil na Cetyni kníhtlačiareň, kde sa vytlačilo niekoľko kníh, z ktorých treba spomenúť almanah „Grlica,“ vydaný r. 1835 od D. Milakoviče. V „Grlici“ napísal Milakovič prvú riadnu históriu Čiernej Hory, ktorú osobytne vydal S. Milutinovič s mnohými pripojenými národnými piesňami, a ktorú spisovateľ opäť prepracoval, dokladami opatril a r. 1856 v Zadru vydal. Milakovičova História Čiernej Hory je dosiaľ v tomto oboru najlepším spisom. Okrem toho vyšly Vuka Karadžiča „Srpske narodne poslovice“ a S. Milutinovičovo dráma „Dika Crnogorska.“ Cetyňská kníhtlačiareň zanikla r. 1852, keď vraj knieža Danilo z veľkého nedostatku náboja písmeny v gule preliať dal. Od tej doby nebolo na Čiernej Hore kníhtlačiarne až do r. 1860, keď v tomže roku bola tam nová kníhtlačiareň zriadená.

Smútočné barvy. My Europania šatíme sa čierne v smútku. Obyvatelia Syrie nosia v čas smútku fialkový odev, Egyptania žltý, Etiopovia popolavý, Japonci a Turci biely.

Fajkár Selko z B. Štiavnice odišiel asi pred dvadsať rokami do Západnej Indie, aby tam hľadal svoje šťastie s obchodom v hlinených fajkách. S malým ímaním vydal sa na cestu. Teraz má ale už v Západnej Indii veľkolepý závod s viacej jak 2000 robotníkmi, i nedostačuje preca všetkým objednávkam vyhoveť.

Literatúra a umenie.

Zámok Lykava a jeho páni, poťahom na državie, Lyptov a okolie. Spísal Štefan Nikolaj Hyroš, farár Sv. Michala v Lyptove. Turč. Sv. Martin. Tlačou kníhtlač. účastin. spolku. Nákladom spisovateľovým. 1876. Veľká 8°, str. 552. Cena 3 zl. 20 kr. Vehlásny p. spisovateľ hovorí medzi iným v predmluve: „Keď je od vekov uznatá pravda, že dejepis je svedok časov, svetlo pravdy, život pamäti a posol starobylosti;

keď všetci ľudia dychtia za dejepisom rodu a národu svojho; a keď ja celý slovenský národ, i vďačný, rodofubný kraj Lyptova lepšie zvelebil nežnám, jako keď aspoň jedného jeho značného miesta dejepis velact. obecnstvu podám: odhodlal som sa do trudných prác skúmania dejov zámku Lykavy, ktorý býval kedysi prvým domom, ba i kľúčom Lyptova. Áno, jako na pánov zámku Lykavy mali hojný vplyv udalosti uhorskej

krajiny: tak i jeho páni mali značný vplyv na udalosti tejshe krajiny.“ A spisovateľ zavďačil sa skutočne týmito trudovinami svojmu národu slovenskému tak, že dobre premyslené dielo jeho samo sebou sa odporúča. I prajeme mu hojného odbytu nákladného diela, privolávajúce historikom našim: vivat sequens!

Poesie Dušana Savy Pepkina. Sväzok II. Turč. Sv. Martin. Tlačou knihtač. účastin. spolku. Nákladom spisovateľovým. 1876. Malá 8°, str. 272. Cena 1 zl.

„**Svornost.**“ Politický denník pro Českoslovanu americké. V Čikágu (America; 463 S. Canal St. Chicago JU.). Redaktor F. B.

Zdrůbek. Predplatnia cena na celý rok 7 dollárov 50 c.

Novoyorské Centennialní Listy. Ročník I., č. 8. Redaktor a vydavateľ J. V. Čapek v N. Yorku v Amerike (235. E. 4 Th. Str.). Predplatná cena 2 zl. 50 kr.

Šbirka spisů dramatických. Sv. VIII.: *Gracchus*, tribun lidu. Tragedie v 5 jednáních. Z A. Wilbrandta přeložil Ervin Špindler. V Praze. Nákladem kněhkup.: I. L. Kober, 1876. Cena 40 kr.

Библиотека за народ. Книга прва. Горски бѣјенац од Петра Петровића Петруша. У Бечу, 1876. Штампарија Јерменског манастира. 8°, str. 116; cena 50 kr.

Listareň redakcie a administrácie.

Týmto číslom zakončili sme VII. ročník „Orla“. S Božou a slachetných duší pomocou pristupujem s novou pilnou snahou k ročníku VIII., i dôverujem v Boha a v obetovavosť nášho drahého národa, že nebude marná snaha a obetovavá práca naša ani behom záhodného roku 1877. O vysokej a súrnej dôležitosti časopisu tohto prehovorili sme už mnohokrát; o tom, jako „Orla“ úlohu svoju plní, vyslovily sa časopisy i naše i zahraničné vždy jednomyslné s pochvalou a „Orla“ vydobyl si tak rozsiahle pôsobenie, jakým sa u nás žiadnu belletristický časopis posiaľ honosiť nemohol. Opätujeme, že i my Slováci musíme byť mohutnými kultúrou, jestli chceme národné žit a dôstojne si zastat do radu vzdelaných národov; lebo prevaha duševná skôr osvobodzuje, než surová sila dovedie podmaňovať a len výška duševného rozvoju podáva meritko národnej moci, zárukou nepremoženosti: základ národnej veľikosti. A tento duševný pokrok bude „Orla“ i budúceho roku v srod národa nášho prebúdzat prosriedkom prirodzeným: od srdca k mysli! — „Orla“ vychádzať bude pri dosavádnej miernej cene 4 zl., (pre študujúcich, chudobných učiteľov a remeselníkov 2 zl.) v Turč. Sv. Martine. Popri bohatom a vybranom obsahu donášat bude zo slovensko-tureckého bojišta podarené obrazy, jako i zo slovenského života vôbec. — I upozorňujeme veľact, pp. odberateľov, že tí, ktorí predplatky svoje celoročne do 20. jan. 1877 pošlú, dostanú veľiký, krásne prevedený obraz „**Bitka Černohorcov s Turkami pri Vučidole**“ za nepatrný doplatok 60 kr., ktorý ku predplatku nech sa pripojí; krásna cena obrazu toho je 8 zl. rak. čísla! Priatelia „Orla“, ktorí v meste alebo okolí svojom desiat odberateľov preň zaopatria, dostanú jeden výtisk „Orla“ nádvakom a obrazy pošlú sa pre patričných na nich, čím sa útraty postové veľmi umenšia. Noví predplatitelia môžu všetky ročníky, vyjmúc I., za 2 zl. dostať. — A tak hor sa Vy, spanilomyslné duše slovenské, čo neunavene pracujete na zapustlej národa roli dedičnej, podporujte obetovavú snahu a trdné práce naše, dobývajte pôdu „Orlovu“ i tam, kam zalietat posiaľ voľno mu nebolo, aby národnou povestou a piesňou budil každú dušu slovenskú k životu národne povedomému. — I články i predplatky

a prihlasy nech sa posielajú do Detvy. (Detva, Zólyom megye), na redakciu a administráciu „Orla.“ — **P. Š. G. v O. Dieky;** 11 odberateľov sme prznačili: Bodať by Vás slov. stud. mládež nasledovala! — **P. J. Č. R. v Prahe.** „Orla“ roč. VIII. posielat Vám budeme v 18 výtiskoch. Dieky za bratskú podporu! — **P. J. B. v D. Str.** Predplatené dva výtisky roč. VIII. posielat budeme na udané mená. Prajeme mnohých takých podporovateľov stud. mládeže národu nášmu, jakým je Vašnosť. — **P. D. M. B. v Bp.** Román „Sviňák“ a besiedka „Za svoje prijaté deti“ ľúbia sa mi. Uverejnia sa čo najskôr. Ráčte len pôsobiť srod mládeže akademickej. Sľúbené čakám. Na zdar! **P. Laskom.** Cestopis prišiel. Čast uverejni sa v č. 1. — **P. J. J. v Pož.** Jestli možno, pošli tie rozpomienky. — **P. Št. H. v R.** „Orla“ nenatiska sa nikomu. V každom 1. čísle oznamujeme, že č. 1. posielame všetkým minuloročným pt. pp. odberateľom, a že kto „O.“ držat nemieni, aby nám to číslo zpät poslal a na korresp. karetku nás o tom upovedomil. Človek nemôže byť vševedúcim. Vy ste nám žiadno číslo nazpät neposlali, preto považovali sme Vás za — neplatiaceho odberateľa. — **x + y.** Co nepíšeš? Bojiš sa asnať — tlačovej pravoty? Či inšie je toho príčina? Možno, žebych uhádol! — **P. Vajanský.** Príspevky Tvoje čakám. — **Pp. J. Botto, Jak. Graichmann, Žiránsky, Mláden.** Zabudli ste na „Orla“? — **P. D. Both.** vo V. Časopis dáme gratis „akad. spolku.“ Či slov. mládež vo V. nezná „O.“? Či dáte sa zahaňbit mládežou česko-moravskou, ktorá hífne sa má okolo neho? — **P. A. Br.** vo V. V. Doplatok za VII. ročník prijali sme. Dieky. — **P. G. J. v K.** Minulé ročníky prepustíme Vašnosti po 2 zl. — **P. A. K. v K.** Pýtaš sa, či sa mnohí prihlásili čo odberateľa obrazu „Bitka Černohorcov s Turkami na Vučidole“? Či neznáš naše pomery? Veru minút by sa mohlo obrazu toho 800—1000 výtiskov, ale, ale Kto sa do 20. jan. neprihlási, obanuje, bo je to obraz krásny, za ktorý sa hanbit nebude musef ani veľmožská izba. — **Upozornenie.** Posledniraz žiadame veľmi početných pp. odberateľov, ktorých obálky sme červenou tuškou poznačili, aby nám svoje nedoplatky bezodkladne zaslat ráčili!

Predpláca sa u redakcie a administracie v Detve (Zólyom megye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Študujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orla“, za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV., V. a VI. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orla“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa poslednieho každého mesiaca na veľkej štorke.

Majitel a vydavateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky.** — Knihtač. účast. spolok v T. Sv. Martine.